

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
ȘCOALA DOCTORALĂ DE PSIHOLOGIE**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U. [316.6.+37.015]: 159.922.8 (043.2)

IONAȘCU GRIGORE

**DIMENSIUNI PSIHO-SOCIO-COMPORTAMENTALE ALE
CONSUMULUI DE ALCOOL ÎN ADOLESCENȚĂ**

**Specialitatea: 511.02 – PSIHOLOGIA DEZVOLTĂRII ȘI PSIHOLOGIA
EDUCAȚIONALĂ**

Rezumatul tezei de doctor în psihologie

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale de Psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău

Componența comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

Președinte:

VÎRLAN Maria, conferențiar universitar, doctor în psihologie, decan al Facultății de Psihologie,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Conducător științific:

GLAVAN Aurelia, doctor habilitat în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea
Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Referenți oficiali:

ȘLEAHTIȚCHI Mihail, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, Universitatea de Stat
din Moldova

GONȚA Victoria, conferențiar universitar, doctor în psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă”

ROBU Viorel, lector universitar, doctor în psihologie, Universitatea „Vasile Alecsandri” din
Bacău

Susținerea va avea loc la **19 mai 2023, ora 12.00**, în ședința Comisiei de doctorat din cadrul Școlii
Doctorale de Psihologie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, **str. Ion Creangă, nr.
1, blocul 2, sala Senatului, Chișinău, Republica Moldova**

Teza de doctor în psihologie și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Universității
Pedagogice de Stat „Ion Creangă” și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md)

Rezumatul a fost expediat pe 19 aprilie 2023

Președintele Comisiei de susținere:

VÎRLAN Maria, conferențiar universitar, doctor în psihologie _____

Conducător științific:

GLAVAN Aurelia, doctor habilitat în psihologie, conferențiar universitar _____

Autor: IONAȘCU Grigore _____

© IONAȘCU Grigore, 2023

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare. Implicarea în comportamente care se asociază cu riscuri pentru sănătatea, funcționarea, adaptarea la sarcini și solicitări, precum și pentru procesul dezvoltării în general este frecventă la vârsta adolescenței [29]. Fenomenul consumului de substanțe psihoactive (printre care se numără și alcoolul) în rândul adolescenților a suscitât un interes constant din partea cercetătorilor din diverse domenii, precum și a profesioniștilor care lucrează în sistemul serviciilor de asistență psihologică, educativă și socială. În ultimele cinci decenii, s-a acumulat o literatură foarte bogată care s-a interesat de multiple dimensiuni ale consumului de alcool [8, 41, 58]. De la abținerea totală sau consum temperat (în diverse ocazii sociale), trecând prin abuzurile accidentale (mai ales în situații în care intervine stresul psihic acut sau presiunea din partea grupului de prieteni) sau consumul excesiv (repetat episodic) și până la dependență, unii dintre adolescenți pot să aibă o relație problematică cu alcoolul. Această situație îi poate pune în contexte periculoase prin crearea nișelor pentru manifestări emoționale, atitudinal-comportamentale și sociale riscante pentru sănătatea fizică și mintală, adaptarea la sarcinile dezvoltării specifice adolescenței, respectiv pregătirea pentru rolurile așteptate la vârstă adultă [58]. Consumul abuziv de alcool în rândul adolescenților reprezintă o problemă majoră pentru sănătatea publică deoarece utilizarea alcoolului la vârste timpurii se asociază cu un risc ridicat pentru probleme mai severe în viitor în ceea ce privește consumul acestei substanțe, precum și pentru numeroase dificultăți în funcționarea personală (fizică și psihică), familială, socială și profesională [8, 14, 27, 28]. Cercetarea bazată pe investigarea factorilor de risc și a celor care îi protejează pe adolescenți de abuzul sau dependența de alcool răspunde imperativului practic-aplicativ prin care se urmărește proiectarea, implementarea și testarea programelor de prevenire a acestor probleme pe care adolescenții le pot întâmpina.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. Cei mai mulți dintre adolescenți obțin mai târziu maturitatea în procesul adaptării la schimbările specifice vârstei, precum și în funcționarea fizică, cognitivă, emoțională și socială. Acest fapt face ca adolescenții să fie expuși atitudinilor și comportamentelor riscante, inclusiv utilizarea problematică a alcoolului și drogurilor [15]. În literatura internațională publicată, contribuții importante la investigarea factorilor explicativi, tipologiei și a efectelor consumului de alcool în rândul adolescenților și al tinerilor, precum și în ceea ce privește proiectarea, implementarea și evaluarea programelor de intervenție recuperatorie sau preventivă au avut autori, precum S. Bonino, E. Cattelino și S. Ciairano [7], R. J. Bonnie și M. E. O'Connell [8], F. M. Costa, R. Jessor și M. S. Turbin [11], R. Jessor [32], P. M. Monti, S. M. Colby și T. A. O'Leary [41], W. Pedersen și T. von Soest [44], B. F. Thomas *et al.* [54] ș.a. În România și Republica Moldova, interesul

pentru acest domeniu de cercetare este suscitată de lucrările publicate de către M. Copăceanu [10], G. Garaz [20], L. M. Lotrean, S. Kremers, C. Ionuț și H. de Vries [37], H. J. van Joris și M. Moll [56] ș.a.

Analiza conceptual-teoretică și empirică ne-a condus la **delimitarea problemei de cercetare** care constă în determinarea factorilor care explică diferențele individuale în ceea ce privește riscul pentru abuzul de alcool, precum și a profilului psiho-socio-comportamental al consumului problematic de alcool în rândul adolescenților, în vederea elaborării și implementării unui program de intervenție psiho-educativă destinat creșterii rezilienței în confruntarea cu circumstanțele de viață adverse care îi predispun pe adolescenți la abuzul de alcool.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretică și testarea modelului factorilor de risc și protectori în abuzul de alcool, în vederea valorificării acestuia pentru elaborarea și experimentarea unui program de intervenție psiho-educativă care urmărește diminuarea vulnerabilității în ceea ce privește consumul de alcool în rândul adolescenților prin optimizarea funcționării psihosociale, creșterea stării de bine și îmbunătățirea rezilienței în confruntarea cu provocările vârstei și solicitările vieții de zi cu zi.

Obiectivele care ne-au orientat demersurile teoretice, empirice și practic-aplicative au fost: 1). cunoașterea gradului în care tema de cercetare este investigată, în vederea identificării dimensiunilor psiho-socio-comportamentale ce au stat mai puțin în atenția cercetătorilor; 2). aplicarea metodologiei științifice în vederea elaborării și testării unui model ipotetico-conceptual al factorilor de risc și protectori în abuzul de alcool în rândul adolescenților; 3). elaborarea, implementarea și evaluarea impactului unui program de intervenție psiho-educativă destinat reducerii riscului pentru abuzul de alcool și creșterii rezilienței în rândul adolescenților; 4). identificarea direcțiilor pentru viitoare cercetări teoretice și empirice; 5). elaborarea unor recomandări pentru îmbunătățirea din punct de vedere conceptual și operațional a programelor de intervenție destinate prevenirii consumului de alcool.

Suportul teoretic al cercetării a cuprins: *teorii explicative și delimitări conceptuale ale consumului de alcool în rândul adolescenților și al tinerilor* (S. Bonino, E. Cattellino și S. Ciairano, R. J. Bonnie și M. E. O'Connell, F. M. Costa), *concepții privind particularitățile vârstei adolescente* (R. Jessor și M. S. Turbin, R. Jessor, P. M. Monti, S. M. Colby și T. A. O'Leary), *proiectarea, implementarea și evaluarea programelor de intervenție recuperatorie sau preventivă* (W. Pedersen și T. von Soest, B. F. Thomas, M. Copăceanu, G. Garaz, L. M. Lotrean, S. Kremers, C. Ionuț și H. de Vries, H. J. van Joris și M. Moll).

Metodologia cercetării. Pentru testarea modelului factorilor de risc și al celor protectori în abuzul de alcool în rândul adolescenților, investigarea predictorilor frecvenței consumului de

băuturi alcoolice și a profilului psiho-socio-comportamental al consumului de alcool, respectiv verificarea relațiilor de moderare, a fost utilizată *metoda chestionarelor standardizate* care au fost administrate în populația adolescenților. Protocolul standardizat a inclus 16 instrumente, dintre care patru au fost construite de către autorul prezentei teze. Validitatea de construct internă (uni-sau multidimensionalitatea) pentru versiunile în limba română ale unei părți dintre aceste instrumente a fost determinată utilizându-se *analiza factorială confirmatorie*. Datele brute obținute prin prelucrarea răspunsurilor la chestionare au fost exploatate utilizându-se *teste comparative, analiza de varianță pe o singură cale, teste de asociere non-parametrice, calcularea mărimii efectului, analiza corelațională, analiza de regresie liniară multiplă, analiza de regresie multiplă ierarhică, analiza de regresie logistică binomială ș.a.*

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea problemei științifice importante constau în determinarea factorilor care explică diferențele individuale în ceea ce privește riscul pentru abuzul de alcool și profilul psiho-socio-comportamental al adolescentului consumator, precum și în elaborarea și implementarea cu succes a programului de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului” destinat gestionării factorilor negativi care îi predispun pe adolescenți la abuzul de alcool.

Noutatea și originalitatea științifică rezultă din faptul că demersurile teoretice și inventarierea studiilor empirice realizate până în prezent în spațiul internațional au condus la clarificări conceptuale care au permis elaborarea unui model de lucru al factorilor de risc și protectori în abuzul de alcool în rândul adolescenților. Cercetarea cantitativă și intervenția practică, care au fost realizate, oferă o viziune unitară asupra principiilor, condițiilor și metodelor care fac posibilă utilizarea programului de intervenție psiho-educativă, focalizat pe reducerea riscului pentru abuzul de alcool și alte substanțe periculoase prin optimizarea funcționării psihosociale a adolescenților, creșterea stării de bine și îmbunătățirea rezilienței în confruntarea cu diverse contexte situaționale sau evenimentele de viață adverse.

Semnificația teoretică a lucrării este asigurată prin studiile realizate și prezentate în teză, care completează preocupările cercetătorilor și ale specialiștilor din domenii teoretice și practic-aplicative, precum psihologia dezvoltării, psihologia clinică, psihologia sănătății sau psihologia educației în vederea unei mai bune cunoașteri a cauzelor directe, factorilor precipitanți, manifestărilor asociate și efectelor pe care utilizarea problematică a alcoolului le are asupra sănătății, funcționării în diverse contexte, adaptării la solicitări, precum și asupra dezvoltării globale a adolescenților. Modelul conceptual al factorilor de risc și protectori în abuzul de alcool, elaborat de către autorul tezei, poate fi utilizat în viitoarele studii focalizate pe problematica determinantelor și a efectelor abuzului de alcool în populația adolescenților.

Valoarea aplicativă a lucrării derivă din constatările studiului cu privire la predictorii riscului pentru abuzul de alcool, precum și rezultatele implementării programului de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului”. Acestea pot fi aplicate ca bază pentru elaborarea altor programe de consiliere psiho-educativă calibrate pe recuperarea adolescenților cu probleme în ceea ce privește consumul de alcool sau prevenirea abuzului de alcool în populația adolescenților care sunt vulnerabili la derapaje de la traseul dezvoltării pozitive. Chestionarul pentru evaluarea riscului pentru abuzul de alcool, elaborat și validat de către autor, precum și celelalte instrumente de măsurare traduse în limba română și validate pentru populația de adolescenți, pot fi utile cercetătorilor, doctoranzilor, consilierilor școlari și a altor specialiști de referință.

Rezultate științifice principale înaintate spre susținere:

1. Integrarea factorilor de risc și protectori în intervențiile psiho-educative contribuie la diminuarea vulnerabilității adolescenților în ceea ce privește abuzul de alcool prin optimizarea funcționării psihosociale, creșterea stării de bine și îmbunătățirea rezilienței în confruntarea cu provocările vârstei și solicitările vieții.
2. Atitudinea favorabilă pe care adolescenții o manifestă față de angajarea în comportamente care să le afecteze sănătatea și dezvoltarea, precum și indisciplina în mediul școlar, contribuie pozitiv la predicția riscului pentru abuzul de alcool - stresul psihic, anxietatea, predispoziția spre stări depresive și nevrotismul fiind predictorii pozitivi ai riscului pentru abuzul de alcool în rândul adolescenților.
3. Suportul social din partea familiei, al prietenilor și al altor persoane semnificative, precum și satisfacția față de familie, prieteni, școală și sine sunt predictorii negativi ai riscului pentru abuzul de alcool.
4. Intervențiile prin programe psiho-educative care urmăresc diminuarea vulnerabilității față de consumul de alcool în rândul adolescenților au efecte pozitive în optimizarea funcționării psihosociale, creșterea stării de bine și îmbunătățirea rezilienței în confruntarea cu provocările vârstei și solicitările vieții.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării teoretico-experimentale au fost implementate în procesul didactic de pregătire și formare a studenților în cadrul disciplinelor *Psihologia dezvoltării*, *Psihologie socială*, *Psihologia personalității*, a masteranzilor și doctoranzilor facultății de *Psihologie* din cadrul instituțiilor superioare de învățământ, precum și prin elaborarea și derularea programului de intervenție psiho-educativă în instituții educaționale, prin susținerea în fața profesorilor din învățământul preuniversitar și a consilierilor școlari din România a două ateliere de lucru focalizate pe problematica comportamentelor cu risc pentru sănătatea și dezvoltarea adolescenților.

Aprobarea rezultatelor științifice s-a materializat în lucrări prezentate la manifestări științifice regionale, naționale (cu participare internațională) și internaționale organizate atât în România, cât și în Republica Moldova și în reviste științifice. Rezultatele cercetării teoretico-experimentale au fost discutate și aprobate în cadrul ședințelor Școlii Doctorale de Psihologie.

Publicații la tema tezei: 14 lucrări publicate, dintre care 5 în reviste de specialitate categoria B (recenzate și indexate în baze de date internaționale) și 9 în volume cu materiale ale conferințelor/simpozioanelor.

Volumul și structura tezei: adnotări (în limbile română, engleză, rusă), lista abrevieri, introducere, trei capitole, concluziile generale și recomandări, bibliografia (396 surse), 14 anexe, 153 pagini text de bază, 15 tabele și 8 figuri.

Cuvinte-cheie: comportamente cu risc, adolescenți, consum de alcool, dimensiuni psiho-socio-comportamentale, factori de risc, factori protectivi, program de intervenție psiho-educativă.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea demarează cu importanța temei de cercetare și descrierea situației din domeniul de cercetare. Sunt prezentate scopul, obiectivele și ipotezele cercetării, precum și rezultatele obținute ce contribuie la soluționarea problemei științifice importante. De asemenea, sunt expuse și conceptualizate noutatea științifică a rezultatelor obținute, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării.

În *Capitolul 1 („Premise teoretice ale investigării dimensiunilor psiho-socio-comportamentale asociate consumului de alcool în rândul adolescenților”)*, este prezentată semnificația operațională a conceptului referitor la comportamentele cu risc pentru sănătatea fizică și mintală, precum și pentru traseul dezvoltării pozitive a adolescenților, implicarea în comportamente riscante devenind frecventă la vârsta adolescenței, aspect care o transformă într-o problemă de sănătate publică semnificativă [29, 32]. Concluziile studiilor care s-au preocupat de aspectele psihopatologice ale dezvoltării la vârsta adolescenței sunt interpretate prin raportarea la particularitățile psiho-comportamentale ale adolescenților. Adolescenții și tinerii consumă alcool pentru efectele pe care această substanță le produce asupra sistemului psihic, pentru a-și dovedi maturitatea, din nevoia de socializare și distracție, pentru diminuarea stresului și relaxare, pentru a experimenta „senzații tari” sau pentru a evada din stările afective neplăcute, precum și pentru a se integra în grupurile de convârșnici [54]. În literatura internațională, acest comportament cu risc este cunoscut sub denumirea de consum excesiv/abuzul de alcool [3, 27]. Particularitățile la care ne-am referit sugerează că, pentru grupa de vârstă analizată, consumul compulsiv de alcool poate fi periculos, mai ales atunci când este asociat cu utilizarea altor substanțe psihotrope. Având în

vedere toate aspectele pe care le-am expus, am optat pentru termenul *abuz de alcool* prin care nu înțelegem dependența de alcool, ci mai degrabă situația în care un adolescent consumă ocazional sau episodic o cantitate de alcool atât de mare, încât poate să-și pună în pericol sănătatea fizică și psihică, precum și relațiile interpersonale, viața școlară, integritatea morală, imaginea socială ș.a. [31].

Numeroase studii de teren, sinteze ale literaturii care s-au preocupat de consumul de substanțe psihoactive în rândul adolescenților, precum și meta-analize au radiografiat factorii care contribuie la creșterea riscului pentru tulburări din spectrul consumului de alcool sau factorii care îi protejează pe adolescenți. Aceștia acoperă: a) *factori individuali*; b) *factori familiari*; c) *factori școlari*; d) *relațiile interpersonale*; e) *factori sociali* [19, 22, 26, 44, 64].

Abordarea conceptuală se bazează pe modelul angajării în comportamente problematice propus de către R. Jessor [11, 32, 33, 34] și pornește de la premisa că anumite caracteristici socio-demografice, trăsături ale personalității, variabile atitudinale, variabile sociale și indicatori ai stării de bine pot acționa fie ca factori de risc, fie ca factori protectori și pot explica diferențele individuale în ceea ce privește riscul pentru abuzul de alcool în rândul adolescenților. Modelul conceptual și operațional pe care l-am elaborat și care a stat la baza studiului constatativ (Fig. 1) integrează abordările teoretice la care ne-am referit [32, 33, 34], precum și constatările studiilor [11, 34, 36, 57] care s-au preocupat de cauzele comportamentelor periculoase pentru sănătatea fizică și mintală a adolescenților, respectiv pentru dezvoltarea pozitivă a acestora.

Diminuarea consumului de alcool în rândul adolescenților și asistarea celor care se confruntă cu probleme în ceea ce privește utilizarea acestei substanțe implică proiectarea și implementarea unor intervenții preventive care să-și focalizeze atenția atât pe funcționarea fizică, psihologică, școlară și socială a tinerilor care se află în risc sau a celor care nu sunt consumatori problematici, cât și pe rețelele sociale din care aceștia fac parte. Literatura care se preocupă de acest domeniu diferențiază trei direcții ale intervențiilor: prevenirea primară, cea secundară și prevenirea terțiară [55].

Prevenirea primară a consumului de alcool problematic în populația de adolescenți și tineri reunește intervenții care se concentrează pe evaluarea riscului pentru utilizarea problematică a alcoolului (abuz sau dependență), menținerea sau îmbunătățirea factorilor protectivi, diseminarea și popularizarea informațiilor cheie despre consumul de alcool și efectele acestuia, precum și pe educația pentru sănătate în general [55, 63]. Aceste intervenții pot fi realizate în școli, în organizațiile în care adolescenții și tinerii activează sau în locurile pe care aceștia le utilizează pentru recreere și socializare [17, 46].

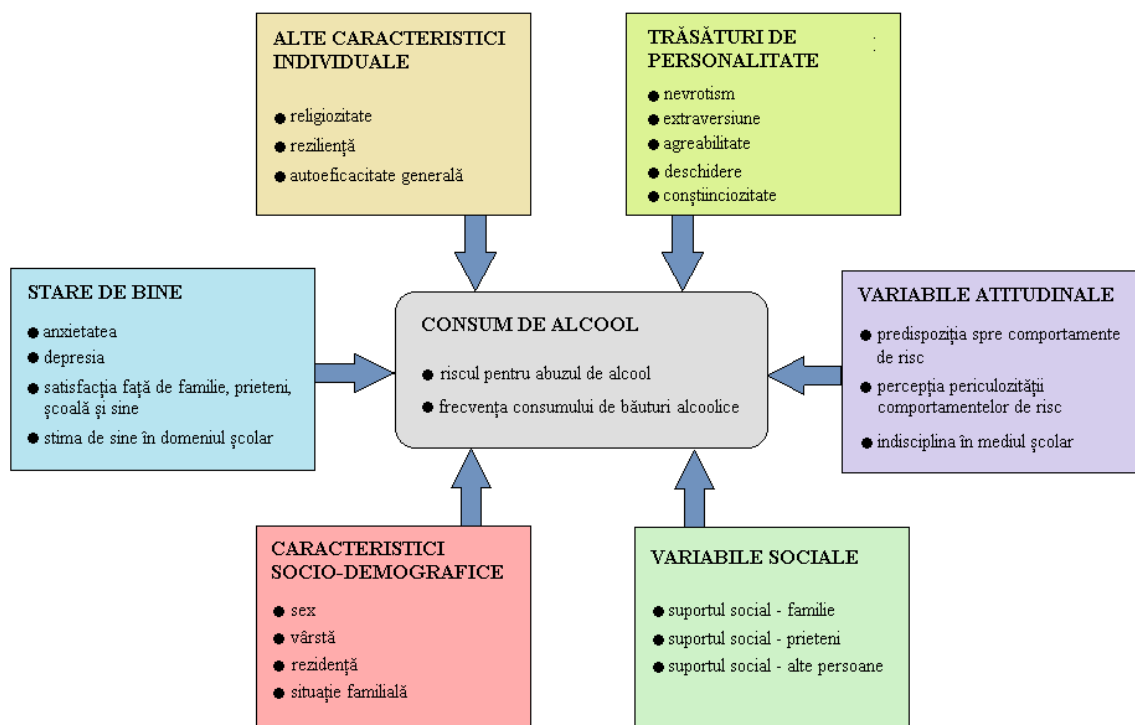

Fig. 1. Modelul conceptual al factorilor de risc și protectori în abuzul de alcool
[elaborat de autor]

Programele de prevenire comunitare au încercat să răspundă limitelor programelor universale prin axarea pe o paletă largă de componente. Aceste programe au urmărit reducerea consumului de substanțe psihoactive în rândul adolescenților prin promovarea mesajelor, practicilor și a normelor împotriva consumului la multiple niveluri [45, 62]. Pentru intervențiile psiho-educative care pot fi realizate în școli prezintă interes parcursul consumului de substanțe psihoactive până la abuz sau dependență, adică consumul experimental, ocazional sau cel periodic [51]. Intervenția consilierului școlar în cazul abuzului de substanțe în rândul adolescenților are ca obiectiv prevenirea primară care se realizează înainte de apariția problemelor comportamentale ce pot conduce la riscuri pentru sănătatea fizică și mintală. Activitățile preventive trebuie să urmărească creșterea sentimentului de încredere, a stimei de sine și siguranței emoționale, precum și întărirea credinței adolescentului în propria lui eficacitate în diverse domenii [51].

În urma sintetizării informației științifice privind actualitatea și gradul investigării temei de cercetare, complexitatea și caracterul interdisciplinar al acesteia, s-a constatat că domeniul dat este în plină explorare. În România și Republica Moldova, acest domeniu este mai puțin examinat cu referire la programele de intervenție psiho-educativă destinate optimizării funcționării psihosociale și creșterii stării de bine a adolescenților. Aceste constatări ne permit să remarcăm necesitatea stabilirii dimensiunilor psiho-socio-comportamentale ale consumului de alcool în

adolescență, modalitățile de asistare a adolescenților vulnerabili prin utilizarea programelor psiho-educative ca strategie de intervenție psihosocială.

*Capitolul 2 („Cercetarea dimensiunilor psiho-socio-comportamentale ale abuzului de alcool în rândul adolescenților”) prezintă scopul, obiectivele, ipotezele și eșafodajul metodologic, precum și cele mai relevante rezultate ale studiului constatativ de factură cantitativă prin care s-a urmărit *investigarea empirică a unui model ipotetico-conceptual al factorilor de risc și al celor protectori în abuzul de alcool la adolescenți, în vederea unei mai bune explicări a diferențelor individuale și a valorificării rezultatelor în scopuri preventive.**

Studiul constatativ a pornit de la premisa potrivit căreia adolescența se caracterizează prin numeroase tulburări emoționale, probleme comportamentale, dificultăți interpersonale, crize de identitate și incertitudini, iar profilul dezvoltării unui adolescent este complex și într-o continuă schimbare. Cercetarea bazată pe investigarea factorilor de risc în consumul problematic de alcool și al celor care îi protejează pe adolescenți împotriva acestui derapaj are ca scop proiectarea și implementarea programelor de prevenire primară a abuzului și a dependenței de alcool, precum și a altor dificultăți în funcționarea și adaptarea adolescenților, care decurg din comportamentul de consum netemperat [23]. Studiul pe care l-am realizat a urmărit să răspundă necesității investigării cât mai cuprinzătoare a profilului psihosocial și comportamental al consumului de alcool în rândul adolescenților, în vederea unei mai bune înțelegeri a cauzelor directe, factorilor precipitanți, manifestărilor asociate și a efectelor pe care utilizarea problematică a alcoolului le are asupra sănătății, funcționării în diverse contexte (familial, școlar, social etc.), adaptării la solicitări, precum și asupra dezvoltării globale a adolescenților.

Obiectivele studiului s-au concretizat în identificarea profilului psiho-socio-comportamental al adolescenților și corelarea acestuia cu indicatorii abuzului de alcool; evidențierea variabilelor care au cele mai consistente contribuții la explicarea diferențelor dintre adolescenți în ceea ce privește riscul pentru abuzul de alcool.

Datele brute au fost obținute prin prelucrarea răspunsurilor valide pe care 688 adolescenți cu vârste cuprinse între 15 și 19 ani ($m = 16.46$; $s = 0.84$) le-au oferit la chestionarele standardizate care le-au fost administrate. Eșantionul a inclus 321 fete și 367 băieți (53.3 %). Adolescenții erau rezidenți fie în mediul rural ($n = 225$), fie în cel urban ($n = 463$). Adolescenții proveneau din familii intacte ($n = 494$), familii temporar dezintegrate prin plecarea părinților la muncă în străinătate ($n = 72$) sau familii dezorganizate prin decesul unuia dintre părinți/divorț ($n = 22$). Participanții la studiu au fost recrutați prin eșantionarea de conveniență. Participarea la cercetare a fost voluntară. Bazinul de recrutare a fost reprezentat de populația școlară din 11 instituții de învățământ liceal care făceau parte din rețeaua școlară rurală/urbană din județul Galați. Protocoalele cu chestionare

standardizate au fost completate colectiv, fiind chestionați simultan elevii care făceau parte dintr-o clasă. Pentru a se încuraja sinceritatea răspunsurilor, chestionarele au fost completate anonim.

Datele au fost colectate din populația școlară formată din elevi de liceu utilizându-se *ancheta pe bază de chestionare*. Adolescenții au completat un protocol standardizat care a inclus 16 instrumente cu un număr total de 179 itemi, după cum urmează: a) chestionarul pentru informații socio-demografice și școlare; b) scala pentru evaluarea globală a stresului psihic; c) *Centrality of Religiosity Scale-Five items/CRS-5* [24]; d) *Brief Resilience Scale/BRS* [52]; e) *General Self-Efficacy Scale/GSES* [38]; f) *Big Five Inventory/BFI* [30, 35]; g) *Risk Behaviors Scale – Health/Safety (RBS-H/S)* [60]; h) *Risk Perception Scale – Health/Safety (RPS-H/S)* [60]; i) *Youth Self-Report – Anxiety/YSR-A* [1]; j) *Mental Health Inventory-5/MHI-5* [6]; k) *Multidimensional Scale of Perceived Social Support/MSPSS* [67]; l) *Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale/MSLSS* [25]; m) scala pentru evaluarea indisciplinei manifestată la școală [48]; n) *Hare Self-Esteem Scale-School/HSES-S* [preluată din 18]; o) chestionarul pentru evaluarea riscului abuzului de alcool; p) chestionarul pentru evaluarea tiparului în ceea ce privește consumul de alcool.

Instrumentele au fost identificate în literatura internațională din diverse domenii aplicative ale psihologiei, preluate, traduse în limba română și adaptate pentru contextul cultural autohton. Este vorba despre instrumente de evaluare a unor particularități psihosociale, care au calități psihometrice recunoscute în comunitatea academică. Chestionarul prin care a fost operaționalizat riscul pentru abuzul de alcool și chestionarul pentru evaluarea tiparului de consum au fost proiectate pentru a servi scopurilor prezentului studiu. Datele au fost analizate din punct de vedere statistic utilizându-se aplicațiile *SPSS for Windows 20.0* și *AMOS 20.0*.

Date descriptive. Peste 9 % dintre adolescenții chestionați consumau bere *des* sau *în fiecare zi*, 3.1 % – vin, 1.5 % – lichior, 1.6 % – gin și 4.7 % – băuturi spirtoase tari. Aproximativ 14 % din totalul adolescenților chestionați au raportat că obișnuiau să consume *des* sau *în fiecare zi* un anumit tip de băutură alcoolică. Cu alte cuvinte, unul din cinci adolescenți s-a încadrat în grupul critic în ceea ce privește frecvența consumului de alcool.

Date comparative. Comparativ cu fetele, băieții s-au evidențiat printr-un scor mediu semnificativ mai ridicat pentru riscul abuzului de alcool ($t_{\text{Student}} = 5.46$; $p < 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 0.41$). Diferențele în funcție de rezidența adolescenților care au participat la studiu, treapta școlară, situația familială, respectiv nivelul stresului psihic nu au fost semnificative din punct de vedere statistic.

Comparativ cu adolescenții fără risc pentru abuzul de alcool, cei care au prezentat un risc ridicat s-au evidențiat prin niveluri semnificativ mai ridicate pentru nevrotism ($t_{\text{Student}} = - 8.98$; p

< 0.001 ; $d_{\text{Cohen}} = 0.94$), probabilitatea angajării în comportamente riscante pentru sănătatea fizică, mintală, socială și pentru dezvoltare în general ($t_{\text{Student}} = -10.59$; $p < 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 1.06$), indisciplina manifestată la școală ($t_{\text{Student}} = -7.75$; $p < 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 0.78$) și anxietate ($t_{\text{Student}} = -9.30$; $p < 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 0.93$). Pe de altă parte, adolescenții aflați într-un risc ridicat pentru consumul abuziv de alcool s-au remarcat prin scoruri medii semnificativ mai scăzute pentru reziliență ($t_{\text{Student}} = 7.62$; $p < 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 0.76$), religiozitate ($t_{\text{Student}} = 5.76$; $p < 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 0.57$), agreabilitate ($t_{\text{Student}} = 7.55$; $p < 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 0.76$), percepția cu privire la periculozitatea comportamentelor riscante ($t_{\text{Student}} = 7.82$; $p < 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 0.78$), stima de sine în domeniul școlar ($t_{\text{Student}} = 6.17$; $p < 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 0.63$), suportul social din partea familiei ($t_{\text{Student}} = 6.45$; $p < 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 0.65$), suportul social global ($t_{\text{Student}} = 3.45$; $p = 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 0.35$), satisfacția față de familie ($t_{\text{Student}} = 10.36$; $p < 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 1.05$), respectiv satisfacția față de școală ($t_{\text{Student}} = 7.64$; $p < 0.001$; $d_{\text{Cohen}} = 0.77$).

Comparativ cu fetele, semnificativ mai mulți dintre băieți au raportat că obișnuiau să consume frecvent bere ($z_{\text{proporții}} = 4.17$; $p < 0.001$; $h_{\text{Cohen}} = 0.33$) sau băuturi spirtoase ($z_{\text{proporții}} = 2.15$; $p = 0.031$; $h_{\text{Cohen}} = 0.16$). Băieții s-au evidențiat negativ și prin frecvența globală a consumului de băuturi alcoolice, care a fost semnificativ mai ridicată ($z_{\text{proporții}} = 3.96$; $p < 0.001$; $h_{\text{Cohen}} = 0.31$) comparativ cu cea înregistrată pentru fete. Astfel, 18.5 % dintre băieți (față de numai 8.09 % dintre fete) au raportat că obișnuiau să consume frecvent una sau alta dintre băuturile alcoolice incluse în chestionar.

Analiza corelațională. Riscul pentru abuzul de alcool a evidențiat cele mai consistente corelații cu scorurile pentru agreabilitate ($r_{\text{Pearson}} = -0.37$; $p < 0.001$), probabilitatea angajării în comportamente riscante în general ($r_{\text{Pearson}} = 0.42$; $p < 0.001$), anxietate ($r_{\text{Pearson}} = 0.37$; $p < 0.001$), respectiv satisfacția față de familie ($r_{\text{Pearson}} = -0.38$; $p < 0.001$). Corelații destul de consistente în ceea ce privește magnitudinea și semnificative din punct de vedere statistic s-au obținut și cu scorurile pentru reziliență ($r_{\text{Pearson}} = -0.30$; $p < 0.001$), nevrotism ($r_{\text{Pearson}} = 0.34$; $p < 0.001$), percepția periculozității comportamentelor riscante ($r_{\text{Pearson}} = -0.32$; $p < 0.001$), respectiv indisciplina manifestată la școală ($r_{\text{Pearson}} = 0.31$; $p < 0.001$). De asemenea, religiozitatea ($r_{\text{Pearson}} = -0.27$; $p < 0.001$), stima de sine în domeniul școlar ($r_{\text{Pearson}} = -0.26$; $p < 0.001$), suportul social din partea familiei ($r_{\text{Pearson}} = -0.28$; $p < 0.001$) și satisfacția față de școală ($r_{\text{Pearson}} = -0.29$; $p < 0.001$) au prezentat corelații semnificative din punct de vedere statistic cu riscul pentru abuzul de alcool.

Date ale analizei de regresie liniară multiplă. Testarea ipotezelor de lucru. Modelul de regresie liniară multiplă a fost semnificativ din punct de vedere statistic ($R = 0.651$; $F_R = 36.23$; $p < 0.001$). Împreună, variabilele independente au explicat 41.3 % din varianța riscului pentru abuzul de alcool. Sexul adolescenților ($\beta = 0.17$; $p < 0.001$), nevrotismul ($\beta = 0.15$; $p < 0.001$), anxietatea

($\beta = 0.14$; $p < 0.001$), probabilitatea angajării în comportamente riscante ($\beta = 0.20$; $p < 0.001$) și indisciplina manifestată la școală ($\beta = 0.08$; $p = 0.018$) au fost predictorii pozitivi ai riscului pentru abuzul de alcool, în timp ce reziliența ($\beta = -0.15$; $p < 0.001$), religiozitatea ($\beta = -0.07$; $p = 0.025$), agreabilitatea ($\beta = -0.07$; $p = 0.036$), percepția periculozității comportamentelor riscante ($\beta = -0.09$; $p < 0.001$) și satisfacția față de familie ($\beta = -0.16$; $p < 0.001$) au fost predictorii negativi. Cele mai consistente contribuții la explicarea diferențelor dintre adolescenți în ceea ce privește riscul pentru abuzul de alcool le-au avut sexul (2.46 %) și probabilitatea angajării în viitor în comportamente riscante (2.68 %). Reziliența a explicat 1.79 % din varianța riscului pentru abuzul de alcool, anxietatea – 1.39 %, nevrotismul – 1.29 %, satisfacția față de familie – 1.25 %, percepția periculozității comportamentelor riscante – 0.62 %, indisciplina manifestată la școală – 0,50 %, religiozitatea – 0.46 % și agreabilitatea – 0.39%. În concluzie, datele obținute prin efectuarea analizelor de regresie liniară multiplă au oferit suport parțial tuturor ipotezelor de lucru.

Interpretarea rezultatelor. Adolescenții care au obținut scoruri mai ridicate la nevrotism și anxietate s-au evidențiat, de asemenea, printr-un risc mai ridicat în ceea ce privește abuzul de alcool. Nevrotismul este descris ca un factor al personalității marcat de predispoziții afective negative, un nivel precar al autocontrolului, cogniții negative, dezorganizare emoțională și comportamentală în situații de stres acut [49]. Vârsta adolescenței este marcată de numeroase conflicte interioare și dificultăți în adaptarea la diverse solicitări care pot să conducă la exacerbarea tensiunii psihice și a răspunsurilor atitudinal-comportamentale negative. Pe acest fond, unii dintre adolescenți recurg la consumul de alcool ca la un „antidot” împotriva stresului psihic și al frustrării generată de sentimentul că adulții nu îi înțeleg. Riscul abuzul de alcool crește mai ales atunci când, la instabilitatea emoțională și predispoziția spre conflictualitate, se adaugă ideile, convingerile, expectanțele și atitudinile pe care adolescenții le împărtășesc în grupurile sociale la care aderă, precum și presiunile din partea covârșnicilor care manifestă comportamente deviante ca urmare a dificultăților de adaptare la solicitări.

Psihologii descriu anxietatea ca pe un sentiment de teamă care poate să se manifeste ca răspuns la anumite circumstanțe sau evenimente de viață stresante [13]. Schimbările care marchează perioada de tranziție specifică adolescenței pot să conducă la intensificarea stărilor anxioase, cărora unii dintre adolescenți încearcă să le facă față recurgând la abuzul de alcool și alte substanțe. Unii adolescenți recurg la utilizarea alcoolului pentru a controla simptomele supărătoare ale anxietății pe care le resimt în diverse contexte sociale (mai ales atunci când nu au încredere în propriile abilități de comunicare și socializare) sau pentru a diminua sensibilitatea față de anxietate [4].

Cercetările arată că anumiți factori cognitivi, precum percepțiile cu privire la normele de comportament/sociale în ceea ce privește utilizarea alcoolului, expectanțele cu privire la beneficiile alcoolului sau propriul comportament și motivele personale relaționate cu refuzul alcoolului/consumul acestei substanțe, pot să explice diferențele dintre adolescenți în ceea ce privește utilizarea alcoolului și posibilele probleme asociate acesteia [9, 12]. Ținând cont de această observație, este de așteptat ca adolescenții care manifestă atitudini liberale față de alcool să fie mai predispuși spre consumul mai frecvent și/sau excesiv al acestei substanțe.

Religiozitatea și reziliența pot fi considerați factori care îi protejează pe adolescenți împotriva angajării în comportamente riscante pentru propria lor sănătate și dezvoltare. Adolescenții sunt implicați în propria lor educație, cultura *pop* și numeroase rețele sociale în care stabilesc și cultivă relații cu alți convârșnici. Unii dintre adolescenți sunt mai tentați să experimenteze „senzații *cool*”, iar astfel de atitudini îi predispun spre asumarea de riscuri. Prin urmare, religiozitatea și orientarea spre spiritualitate pot avea un rol formativ consistent în viața și dezvoltarea adolescenților deoarece pot reprezenta o „voce a moderației” și pot contribui la promovarea sănătății, comportamentelor prosociale și a dezvoltării pozitive [47].

Dimensiunea referitoare la reziliență este considerată o bază importantă pentru dezvoltarea pozitivă în copilărie și adolescență, precum și pentru facilitarea sănătății mintale și a stării de bine [5, 39]. Reziliența este conceptualizată ca rezultatul dezvoltării unui individ care se confruntă cu riscuri ridicate, procesul dinamic al adaptării pozitive la amenințări semnificative/adversități severe sau ansamblul trăsăturilor individuale care reflectă abilitatea unei persoane de a identifica și utiliza resurse, respectiv soliditatea și flexibilitatea funcționării psiho-socio-profesionale ca răspuns la diferite circumstanțe de mediu sau situații de viață [39]. Adolescenții rezilienți reușesc să funcționeze pozitiv și să-și mențină echilibrul psihologic, școlar și social în ciuda dificultăților pe care le întâmpină în diferite sfere ale vieții. Studiile efectuate până în prezent confirmă rolul pozitiv pe care reziliența îl are în diminuarea consumului de substanțe periculoase în general și, în particular, a problemelor referitoare la consumul de alcool [42, 61, 65]. Prin urmare, demersurile orientate spre dezvoltarea sănătoasă a adolescenților trebuie să urmărească înzestrarea adolescenților cu suportul, relațiile sociale, experiențele de viață și cele de învățare, respectiv oportunitățile de care au nevoie pentru a deveni tineri și, apoi, adulți competenți și de succes.

Agreabilitatea asociază trăsături precum căldura și apropierea emoțională în relațiile interpersonale, empatia și atitudinile constructive, generozitatea și altruismul, sensibilitatea față de nevoile celorlalți, toleranța la frustrare în situații tensionate, încrederea în ceilalți, orientarea spre cooperare etc. [49]. Agreabilitatea și conștiinciozitatea acționează ca factori protectori împotriva diferitelor comportamente care pot fi dăunătoare sănătății adolescenților, cum ar fi

fumatul sau consumul de alcool [21, 40]. Tiparul comportamental specific agreabilității poate explica rolul protector pe care acest factor al personalității îl are în ceea ce privește consumul problematic de alcool. Astfel, adolescenții deschiși spre interacțiunile sociale pozitive, complianți la normele grupurilor sociale din care fac parte, loiali prietenilor, calzi și empatici în relațiile interpersonale, atenți la nevoile prietenilor și ale colegilor de clasă, altruști, de încredere și capabili de apropiere afectivă au numeroase oportunități de a-și construi în timp o rețea socială dezvoltată care să le asigure suportul instrumental, emoțional de care au nevoie pentru a face față solicitărilor stresante de zi cu zi și provocărilor în diverse domenii, fără a apela la consumul de tutun, alcool sau droguri de mare risc. La polul opus, adolescenții nepoliticoși, neprietenosi, lipsiți de empatie, rebeli, mai puțin cooperanți și mai reticenți în a oferi ajutor celorlalți pot fi mai predispuși să experimenteze emoții neplăcute pe care încearcă să le gestioneze prin consumul de alcool.

Adolescenții care au raportat niveluri ridicate ale satisfacției față de viața de familie s-au evidențiat printr-un risc mai scăzut pentru abuzul de alcool. Chiar dacă, la vârsta adolescenței, relațiile sociale cu alți covârșnici sunt foarte importante pentru formarea identității și dobândirea autonomiei, familia continuă să joace un rol esențial în procesul dezvoltării. Continuitatea legăturilor familiale puternice, baza emoțională sigură pentru explorarea propriului eu și a mediului social, comunicarea constructivă, suportul social și dragostea necondiționată, modelarea într-o manieră pozitivă a rolurilor pe care părinții, școala, comunitatea și societatea le așteaptă din partea unui tânăr etc., sunt o parte dintre fațetele mediului familial care contribuie în mod substanțial la satisfacția pe care un adolescent o are față de viața de familie, reziliența în confruntarea cu dificultățile inerente vârstei, dezvoltarea sănătoasă, precum și la pregătirea pentru vârsta adultă [53]. Mediul familial grevat de lipsa suportului instrumental și emoțional, sărăcia comunicării, conflicte și lipsa coeziunii, nivelul slab al monitorizării parentale, modelele comportamentale negative pe care părinții le oferă copiilor etc. reprezintă un factor de risc major în dezvoltarea tulburărilor legate de consumul de alcool în rândul adolescenților [11, 34, 66].

Datele ale analizei de regresie logistică binomială. Modelele de regresie în care variabila dependentă a fost frecvența globală a consumului de băuturi alcoolice (0 – *deloc/foarte rar/rar/când și când*; 1 – *des/în fiecare zi*) au fost semnificative din punct de vedere statistic ($\chi^2 = 109.70/111.40$; $p < 0.001$). Modelul în care a fost luat în calcul doar suportul social din partea familiei și restul variabilelor independente a explicat 28.5 % din diferențele dintre adolescenți în ceea ce privește frecvența globală a consumului de băuturi alcoolice, iar modelul în care s-a ținut cont doar de scorul pentru suportul social global și de celelalte variabile independente a explicat 28.9 % din varianța variabilei dependente. Pentru ambele modele, riscul abuzului de alcool ($\chi^2_{\text{Wald}} = 11.43$; $p = 0.001$ / $\chi^2_{\text{Wald}} = 11.90$; $p = 0.001$), probabilitatea angajării în viitor în comportamente

riscante pentru sănătatea fizică și mintală, respectiv dezvoltarea pozitivă de-a lungul vieții ($\chi^2_{\text{Wald}} = 9.14$; $p = 0.002/\chi^2_{\text{Wald}} = 9.75$; $p = 0.002$) și religiozitatea ($\chi^2_{\text{Wald}} = 5.90$; $p = 0.015/\chi^2_{\text{Wald}} = 5.25$; $p = 0.022$) au fost predictorii ai frecvenței globale a consumului de băuturi alcoolice. Comparativ cu adolescenții care aveau o atitudine negativă față de comportamentele de risc, cei care au raportat o probabilitate ridicată de a manifesta în viitor astfel de comportamente au prezentat un risc de 1.80 de ori mai ridicat (primul model de regresie), respectiv 1.83 de ori mai ridicat (al doilea model de regresie) de a face parte din grupul critic în ceea ce privește consumul de băuturi alcoolice, rezultat care este echivalent cu 80 %, respectiv 83 % mai multe șanse. De asemenea, comparativ cu adolescenții cu un risc scăzut pentru abuzul de alcool, cei care prezentau un risc ridicat s-au evidențiat prin 35 % mai multe șanse (primul model de regresie), respectiv 36 % mai multe șanse (al doilea model de regresie) de a consuma frecvent băuturi alcoolice. Contribuția din partea religiozității a fost mult mai modestă deoarece comparativ cu adolescenții mai puțin religioși, cei religioși au prezentat cu 8 % mai puține șanse de a face parte din grupul critic în ceea ce privește frecvența consumului de băuturi alcoolice.

Profilul psiho-socio-comportamental al consumului de alcool în rândul adolescenților.

Comparativ cu adolescenții care nu consumau băuturi alcoolice sau consumau ocazional, cei care s-au încadrat în grupul critic s-au evidențiat prin scoruri medii semnificativ mai ridicate pentru riscul abuzului de alcool ($d_{\text{Cohen}} = 1.15$), nevrotism ($d_{\text{Cohen}} = 0.39$), probabilitatea angajării în comportamente riscante pentru sănătatea fizică și mintală ($d_{\text{Cohen}} = 0.89$), frecvența actelor de indisciplină manifestate la școală ($d_{\text{Cohen}} = 0.65$) și anxietate ($d_{\text{Cohen}} = 0.43$), respectiv prin scoruri medii semnificativ mai scăzute pentru reziliență ($d_{\text{Cohen}} = 0.23$), religiozitate ($d_{\text{Cohen}} = 0.67$), conștiințiozitate ($d_{\text{Cohen}} = 0.34$), percepția pericolozității comportamentelor riscante ($d_{\text{Cohen}} = 0.70$), stima de sine în domeniul școlar ($d_{\text{Cohen}} = 0.42$), suportul social din partea familiei ($d_{\text{Cohen}} = 0.50$) și a altor persoane ($d_{\text{Cohen}} = 0.34$), suportul social global ($d_{\text{Cohen}} = 0.42$), satisfacția față de familie ($d_{\text{Cohen}} = 0.66$), satisfacția față de școală ($d_{\text{Cohen}} = 0.57$) și satisfacția față de sine ($d_{\text{Cohen}} = 0.30$).

În topul motivelor pentru consumul de băuturi alcoolice (Tabelul 1), s-a detașat obiceiul specific ocaziilor festive, reuniunilor între prieteni și petrecerilor. Este știut faptul că adolescenții socializează intens și, în anumite contexte sociale, sunt tentați să „condimenteze” propria lor stare de bine cu alcool și, uneori, cu alte substanțe psihoactive (de exemplu, etnobotanice sau marijuana). La o distanță considerabilă din punct de vedere procentual s-au situat alte motive pentru consumul de alcool, precum dorința de recompensare a propriei persoane, dorința adolescenților de a se simți bine cu ei înșiși, gustul băuturilor alcoolice, respectiv utilizarea alcoolului pentru diminuarea stresului și crearea unei bune dispoziții.

Tabelul 1. Motivele consumului de băuturi alcoolice (eșantion total)

MOTIVE	f_a	%
a) Nu consuma alcool	102	14.8
b) Singurătate	54	7.8
c) Buna dispoziție, antistres	101	14.7
d) Ușurința comunicării	81	11.8
e) Tristețe, disperare	56	8.1
f) Dorința de integrare în grupul de prieteni	76	11.0
g) Dorința de recompensare	132	19.2
h) Gustul băuturilor alcoolice	124	18.0
i) Obiceiul specific ocaziilor festive, reuniunilor, petrecerilor	459	66.7
j) Modelul familial	10	1.5
k) Dorința de a se simți bine cu propria persoană	124	18.0
l) Rezolvarea situațiilor conflictuale	21	3.1
m) Depășirea timidității și a nesiguranței de sine	35	5.1
n) Alte motive	69	10.0

Notă: f_a = frecvență absolută; N = 688

În ierarhia motivelor pentru care fetele consumau băuturi alcoolice, obiceiul specific reuniunilor și petrecerilor s-a situat pe primul loc (aproximativ 64 % dintre fete au selectat acest motiv). Un rezultat asemănător a fost obținut pentru băieți (69.2 %). Pentru motivele referitoare la buna dispoziție și diminuarea stresului psihic (fete – 11.2 % vs. băieți – 17.7 %; $z_{\text{proporții}} = 2.40$; $p = 0.016$; $h_{\text{Cohen}} = 0.18$), facilitarea comunicării (fete – 6.9 % vs. băieți – 16.1 %; $z_{\text{proporții}} = 3.74$; $p < 0.001$; $h_{\text{Cohen}} = 0.29$), dorința de integrare în grupul de prieteni (fete – 6.9 % vs. băieți – 14.7 %; $h_{\text{Cohen}} = 0.25$), dorința de autorecompensare (fete – 15.3 % vs. băieți – 22.6 %; $z_{\text{proporții}} = 2.44$; $p = 0.014$; $h_{\text{Cohen}} = 0.18$), gustul plăcut al băuturilor alcoolice (fete – 14.3 % vs. băieți – 21.2 %; $z_{\text{proporții}} = 2.35$; $p = 0.018$; $h_{\text{Cohen}} = 0.17$), respectiv depășirea timidității și a nesiguranței de sine (fete – 3.1 % vs. băieți – 6.8 %; $z_{\text{proporții}} = 2.20$; $p = 0.027$; $h_{\text{Cohen}} = 0.17$), diferențele în funcție de sexul adolescenților care au participat la studiu au fost semnificative din punct de vedere statistic. Comparativ cu fetele, băieții s-au evidențiat ca fiind mai predispuși să consume alcool pentru a comunica mai ușor, a se integra în grupul de prieteni, a-și oferi o recompensă care poate fi procurată într-un mod facil sau pentru a testa gustul plăcut al băuturilor alcoolice.

Aproximativ 42 % din totalul adolescenților chestionați au declarat că nu experimentaseră niciodată intoxicația etanolică. Îngrijorătoare sunt constatările potrivit cărora 10.8 % dintre adolescenți se îmbătaseră voluntar de cel puțin 3-5 ori, iar 16.1 % experimentaseră această stare de mai mult de cinci ori. Aceste date trebuie corelate cu deciziile, atitudinile și comportamentele nesăbuite (impulsive) pe care un adolescent le poate adopta/manifesta atunci când este intoxicat cu alcool, deoarece acestea pot conduce la accidentări, probleme cu familia, colegii de școală, organele de poliție sau alte autorități, angajarea în alte comportamente riscante pentru sănătatea și integritatea fizică și cea psihică.

S-a obținut o asociere semnificativă din punct de vedere statistic ($\chi^2 = 62.52$; $p < 0.001$; $V_{\text{Cramér}} = 0.30$) între frecvența intoxicației cu etanol și sexul adolescenților chestionați. Aproximativ 25 % din totalul băieților (față de numai 6.2 % dintre fete) au declarat că se îmbătaseră de cel puțin cinci ori. Această diferență a fost semnificativă din punct de vedere statistic ($z_{\text{proporții}} = 6.60$; $p < 0.001$; $h_{\text{Cohen}} = 0.53$). De asemenea, datele au indicat o asociere semnificativă din punct de vedere statistic ($\chi^2 = 45.44$; $p < 0.001$; $V_{\text{Cramér}} = 0.14$) între frecvența intoxicației cu alcool și vârsta adolescenților. Cei mai predispuși la intoxicația etanolică au fost adolescenții cu vârsta de 18 ani (36.3 % dintre aceștia au raportat că se îmbătaseră de cel puțin cinci ori), urmați de cei cu vârsta de 17 ani (18.8 %) și cei cu vârsta de 16 ani (12.8 %). Adolescenții care aveau 15 ani au fost cel mai puțin predispuși (4.6 % dintre aceștia au raportat că se îmbătaseră de cel puțin cinci ori). S-a mai evidențiat o asociere semnificativă din punct de vedere statistic ($\chi^2 = 202.46$; $p < 0.001$; $V_{\text{Cramér}} = 0.38$) între frecvența intoxicației cu etanol și riscul pentru abuzul de alcool. Aproximativ 44 % dintre adolescenții care au înregistrat un risc ridicat pentru abuzul de alcool (comparativ cu numai 2.4 % dintre cei fără risc) experimentaseră de cel puțin cinci ori intoxicația etanolică. Diferența dintre adolescenții din cele două grupuri a fost semnificativă din punct de vedere statistic ($z_{\text{proporții}} = 10.50$; $p < 0.001$; $h_{\text{Cohen}} = 1.12$). O altă asociere semnificativă statistic ($\chi^2 = 110.08$; $p < 0.001$; $V_{\text{Cramér}} = 0.40$) a fost obținută între frecvența intoxicației cu alcool și frecvența globală a consumului de băuturi alcoolice. Peste 51 % dintre adolescenții din grupul critic (cei care consumau frecvent băuturi alcoolice), comparativ cu doar 10.6 % dintre adolescenții care nu aveau probleme în ceea ce privește consumul de alcool, au raportat că se îmbătaseră de cel puțin cinci ori. Diferența dintre cele două grupuri de adolescenți a fost semnificativă din punct de vedere statistic ($z_{\text{proporții}} = 9.91$; $p < 0.001$; $h_{\text{Cohen}} = 0.92$).

În topul locurilor în care adolescenții obișnuiau să consume alcool, s-au detașat terasele și cluburile (52.3 %), opțiunea *la altcineva acasă* – colegi de școală, prieteni (47.8 %), respectiv opțiunea *acasă la mine* (40.8 %). Se poate constata preferința adolescenților de a consuma alcool în contexte în care pot să socializeze cu ușurință, fără a fi monitorizați de către adulți. În ceea ce privește persoanele alături de care adolescenții consumau alcool, cel mai frecvent au fost raportat prietenii (76.7 %), urmați de familie (26.2 %). Doar 10 % dintre adolescenții chestionați au declarat că obișnuiau să consume alcool singuri. Din aceste date, reiese din nou caracterul social al consumului de alcool în rândul adolescenților.

Îngrijorător este faptul că 82.4 % ($n = 566$) dintre adolescenții care au participat la cercetare nu se gândiseră să solicite suport pentru posibile probleme referitoare la alcool. Doar 23 dintre adolescenții chestionați (3.3 %) se gândiseră că aveau probleme cu alcoolul, pe care le-ar fi putut rezolva cu ajutorul unei alte persoane. Dintre aceștia, 12 s-au încadrat în grupul adolescenților cu

risc ridicat pentru abuzul de alcool, iar opt în grupul celor cu un risc moderat. De asemenea, 10 dintre cei 23 adolescenți care se gândiseră să solicite suport pentru posibile probleme legate de consumul de alcool s-au evidențiat prin apartenența la grupul critic în ceea ce privește frecvența consumului de băuturi alcoolice.

Capitolul 3 („Reducerea riscului pentru abuzul de alcool în rândul adolescenților. Programul de intervenție psiho-educativă «Capcanele alcoolului»”) justifică și descrie baza conceptuală a programului de intervenție psiho-educativă prin care s-a urmărit *diminuarea riscului pentru abuzul de alcool și alte substanțe periculoase în rândul adolescenților prin optimizarea funcționării psihosociale, creșterea stării de bine și consolidarea abilităților adolescenților de a utiliza propriile lor resurse și pe cele sociale în vederea depășirii dificultăților și a adaptării cu succes la contextele situaționale sau evenimentele de viață adverse*. Având la bază **modelul conceptual al factorilor de risc și protectori** în abuzul de alcool în rândul adolescenților (**elaborat de autorul prezentei teze de doctor**), programul de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului” pe care l-am prezentat în Capitolul 3 pornește de la premisa că dezvoltarea pozitivă a adolescenților reprezintă unul dintre factorii cheie care contribuie la înzestrarea societății globale cu un capital uman care să asigure progresul economic, tehnic și tehnologic, social și cultural. În acest sens, cercetătorii și practicienii din diverse domenii trebuie să se preocupe constant de identificarea celor mai eficiente strategii destinate reducerii factorilor de risc care grevează dezvoltarea pozitivă a copiilor și adolescenților, precum și de elaborarea măsurilor prin care tinerele generații pot să achiziționeze informațiile, deprinderile și abilitățile practice necesare menținerii și promovării sănătății, respectiv integrării optime din punct de vedere social și ocupațional [29].

Programul de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului” urmărește diminuarea riscului pentru abuzul de alcool și al altor substanțe periculoase în rândul adolescenților prin optimizarea funcționării psihosociale, creșterea stării de bine, respectiv consolidarea abilităților de utilizare a resurselor personale și sociale în vederea depășirii dificultăților și a adaptării cu succes la contextele situaționale sau evenimentele de viață adverse. Obiectivele programului ne-au orientat intervenția în grupul experimental format din adolescenți care prezentau un risc major pentru consumul abuziv de alcool. În demersul intervențional care a fost realizat, s-a pornit de la următoarea ipoteză generală: Implementarea unui program de consiliere psiho-educativă destinat diminuării riscului pentru abuzul de alcool în rândul adolescenților are un impact pozitiv prin îmbunătățirea abilităților de adaptare la stres, învățarea modalităților adecvate pentru gestionarea stărilor afective negative, achiziționarea atitudinilor alternative la consumul de alcool, precum și prin activarea resurselor care contribuie la reziliență.

Bazinul din care au fost recrutați atât adolescenții din grupul pe care a fost experimentat *programul de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului”*, cât și adolescenții din grupul de control a fost reprezentat de cei *688 de participanți* la investigația constatativă prin care s-au urmărit dimensiunile psiho-socio-comportamentale ale abuzului de alcool în rândul adolescenților din România. Într-o primă etapă au fost identificați din baza de date inițială *443 adolescenți* care, prin scorul la chestionarul administrat în vederea evaluării riscului pentru consumul abuziv de alcool, au evidențiat un nivel moderat sau ridicat. Dintre aceștia au fost reținuți în a doua etapă *94 adolescenți* care, pe lângă riscul cel puțin moderat pentru abuzul de alcool, consumau frecvent (des/în fiecare zi) băuturi alcoolice. În plus, adolescenții din grupul de risc ale căror protocoale cu răspunsuri la chestionare au fost analizate în a doua etapă s-au evidențiat prin: a) scoruri scăzute sau cel mult moderate pentru reziliență (scor ≤ 2.50), autoeficacitate (scor ≤ 25), satisfacție față de familie, prieteni, școală și față de sine (scor ≤ 3.50), suportul social din partea familiei, al prietenilor și al altor persoane semnificative (scor ≤ 45.00), respectiv percepția riscurilor asociate comportamentelor periculoase (scor ≤ 3.00); b) scoruri cel puțin moderate pentru anxietate (scor ≥ 10), dispoziția afectivă negativă (scor ≥ 15), respectiv predispoziția spre angajarea în general în comportamente cu risc pentru sănătatea fizică și mintală (scor ≥ 3).

Dintre adolescenții selectați în a doua etapă, *60 erau elevi la Colegiul Economic „Virgil Madgearu” din Municipiul Galați (instituție de învățământ în care a fost implementat programul de intervenție psiho-educativă)*, în timp ce restul învățau în alte unități școlare situate pe raza județului Galați. Elevii gestionați în unitatea școlară pe care am amintit-o au fost considerați ca posibili participanți la grupul formativ. Dintre cei 60 adolescenți, numai pentru 35 au fost returnate acordurile semnate de către părinți. Aceștia au fost distribuiți aleatoriu în două grupuri de lucru, dintre care unul a inclus 17 adolescenți și celălalt 18. Însă, chiar după primele întâlniri de lucru, s-a constatat că 11 adolescenți le frecventaseră sporadic. Aceștia au fost contactați pentru a fi întrebați dacă doreau să mai participe. Toți elevii interpelați au declinat continuarea activităților invocând diverse motive. Prin urmare, au fost eliminați din program și cele două grupuri constituite inițial au fost reunite într-un singur grup care a inclus *24 adolescenți* alături de care activitățile formative au fost finalizate cu succes.

Pe de altă parte, cei *25 de adolescenți* ai căror părinți nu au transmis acordul de participare la activitățile intervenției psiho-educativă au fost considerați ca potențiali componenți ai grupului de control. Dintre aceștia, doar pentru 22 s-a dispus de ambele seturi de scoruri (*pretest vs. posttest*) la chestionarele care au fost administrate repetat pentru gestionarea din punct de vedere cantitativ a datelor cercetării intervenționale pe care am realizat-o.

Grupul de formare/antrenament își propune mai mult obiective de natură educativ-formativă [16]. Consilierea de grup are ca avantaje virtuțile asociate dinamicii de grup, precum și gestionarea într-un mod economic a resurselor financiare, de timp și sociale. În plus, potențialul educativ-formativ al grupurilor de antrenament este facilitat de: atmosfera afectivă deschisă, climatul social relaxant, fiecare membru are posibilitatea de a împărtăși în mod deschis propriile opinii, idei, convingeri, trăiri emoționale, experiențe sau opțiuni de viață care, apoi, pot fi analizate colectiv; posibilitatea ca fiecare membru al grupului să observe și să înțeleagă experiențele de viață și resursele celorlalți membri; achiziționarea și consolidarea deprinderilor și a abilităților prin metode și tehnici interactive; posibilitatea ca fiecare membru al grupului să primească și să ofere un *feedback* într-o manieră constructivă [16, 50].

Implementarea programului de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului” în rândul adolescenților aflați în risc pentru abuz de alcool a fost structurat în *16 întâlniri de lucru de grup*, desfășurate în baza unui protocol de colaborare în *perioada ianuarie-mai 2022 la Colegiul Economic „Virgil Madgearu” din Municipiul Galați* cu o frecvență de o întâlnire pe săptămână. Fiecare întâlnire de lucru a avut o durată de *120 de minute*. Modalitatea de recrutare a adolescenților care au participat la program a condus la situația inevitabilă în care din grupul de lucru au făcut parte elevi din clase diferite. Din acest motiv, în primele ședințe, am acordat o atenție sporită intercunoașterii și consolidării coeziunii grupului. Programul implementat în rândul adolescenților aflați în risc ridicat pentru probleme în ceea ce privește consumul de alcool a inclus un set de activități care au fost structurate în opt domenii, respectiv 27 de teme. Activitățile formative au fost repartizate în cinci module (Tabelul 2). Fiecare dintre întâlnirile de lucru a fost structurată și realizată prin adaptarea următoarelor componente ale consilierii educativ-formativă: a) salutul de bun-venit; reactualizarea temelor parcurse în întâlnirea anterioară; o scurtă discuție de grup cu privire la provocările pe care adolescenții le întâmpinaseră în rezolvarea temelor pentru acasă; întrebări și răspunsuri pe marginea altor probleme pe care unii sau alții dintre membrii grupului doreau să le împărtășească; b) introducerea temelor actualei întâlniri de lucru; c) definirea și delimitarea conținuturilor focalizate prin raportarea la aspecte cât mai concrete; d) realizarea unui exercițiu introductiv pentru activarea participanților prin înlăturarea blocajelor cognitive, emoționale și de comunicare; e) modelarea primului set de achiziții vizate prin realizarea de sarcini de consiliere cu un conținut specific; f) realizarea unui exercițiu de energizare; prin acesta s-a urmărit deconectarea participanților, stimularea energiei pozitive a grupului și pregătirea mentală pentru următoarele activități; g) modelarea celei de-al doilea set de achiziții; h) obținerea *feedback*-ului din partea participanților; i) generalizarea noilor achiziții prin câte o temă pe care adolescenții care au participat la grup au avut-o de rezolvat acasă.

**Tabelul 2. Domenii și teme abordate în programul de intervenție psiho-educativă
„Capcanele alcoolului”**

MODULE	DOMENII	Subdomenii/teme	Obiective vizate	Nr. activitate
Modul 1	<i>Intercunoașterea membrilor grupului formativ și crearea atmosferei favorabile lucrului în grup</i>	Prezentarea scopului general și al obiectivelor programului de intervenție psiho-educativă	-	A1
		Intercunoașterea participanților	-	
		<i>Focus grup: ce știm despre consumul de alcool ?</i>	III	
	<i>Adolescența – oportunități și riscuri pentru dezvoltare</i>	Particularități generale ale adolescenței	I	A2
		Puncte tari și vulnerabilități ale adolescenților	I, II	
		Reducerea riscurilor și valorificarea oportunităților pentru traseul pozitiv al dezvoltării	II, III, VII	A3
	<i>Portretul meu de adolescent</i>	Cine sunt eu și cum mă văd ceilalți ?	I, II	A4
Adaptarea la transformările specifice adolescenței				
Cum mă văd în viitor ?				
Modul 2	<i>Comportamentele de risc pentru sănătatea noastră</i>	Ce înseamnă comportamente de risc ?	III, VII	A5
		Spune NU comportamentelor de risc		
	<i>Abuzul de alcool – comportament de risc pentru dezvoltarea armonioasă a adolescenților</i>	Consumul abuziv de alcool în rândul adolescenților: motive, mituri, consecințe, factori de risc		A6
		Atitudini și comportamente alternative la consumul de alcool ca factori de protecție		
Modul 3	<i>Reziliența: factor protector împotriva abuzul de alcool în rândul adolescenților</i>	Autoaprecierea pozitivă, încrederea în sine și sentimentul autoeficacității	IV, VI, VII	A7
		Locul controlului		A8
		Gândirea constructivă		
		Optimismul și percepția pozitivă despre propriul viitor		A9
		Controlul emoțiilor		A10
		Dezvoltarea relațiilor pozitive cu ceilalți		A11
		Obținerea suportului social		
Modul 4	<i>Satisfacția față de viața de familie: factor care îi protejează pe adolescenți de abuzul de alcool</i>	Ce înseamnă familia și ce rol are aceasta pentru dezvoltarea unui adolescent ?	IV, VI, VII	A12
		Portretul familiei mele		A13
		Cum mă poate ajuta familia mea atunci când mă confrunt cu probleme și stres		
Modul 5	<i>Anxietatea și depresia: factori de risc pentru abuzul de alcool la adolescenți</i>	Care sunt emoțiile mele pozitive și negative ?	IV, VI, VII	A14
		Anxietatea ca emoție negativă și neproductivă		
		Strategii și modalități practice pentru controlul anxietății și al depresiei		A15

În ultima întâlnire de lucru, adolescenții din grupul experimental au fost rugați să completeze un chestionar prin care s-a urmărit obținerea *feed-back*-ului final. Acesta a fost construit pornindu-se de la premisa că *feed-back*-ul din partea beneficiarilor unui program de intervenție este util pentru îmbunătățirea conținutului și a organizării viitoarelor programe și, în același timp, furnizează o imagine asupra experiențelor de învățare, interrelaționare și dezvoltare pe care fiecare dintre adolescenți le-a trăit pe parcursul programului de intervenție psiho-educativă

„Capcanele alcoolului”. Intervenția psiho-educativă s-a bazat pe un design mixt (cu două grupuri – experimental și de control, respectiv măsurători repetate în ambele grupuri). Tabelul 3 prezintă datele obținute în urma aplicării testului non-parametric $U_{\text{Mann-Whitney}}$ pentru compararea medianelor obținute în două eșantioane independente. Acest test a fost utilizat deoarece mărimile grupurilor experimental și de control au fost < 30 subiecți. Atât pentru grupul experimental, cât și pentru cel de control a fost administrat testul non-parametric z_{Wilcoxon} pentru compararea medianelor a două eșantioane perechi (măsurători repetate). Analiza rezultatelor cantitative, precum și a răspunsurilor pe care adolescenții le-au dat la chestionarul de *feed-back* care le-a fost administrat la finalul programului de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului” au condus la următoarele **constatări**:

1. Comparațiile rezultatelor pe care adolescenții din grupul experimental le-au obținut după finalizarea programului cu rezultatele inițiale au oferit suport pentru ipoteza experimentală și impactul pozitiv pe care intervenția realizată l-a avut. Eficiența programului s-a evidențiat prin creșterea semnificativă a scorurilor pentru reziliență ($z_{\text{Wilcoxon}} = - 3.63$; $p < 0.001$; $r_{\text{Cohen}} = 0.74$), credința în propria lor eficacitate în general ($z_{\text{Wilcoxon}} = - 3.49$; $p < 0.001$; $r_{\text{Cohen}} = 0.71$) și satisfacția față de sine ($z_{\text{Wilcoxon}} = - 2.40$; $p < 0.016$; $r_{\text{Cohen}} = 0.49$), respectiv scăderea scorurilor pentru anxietate ($z_{\text{Wilcoxon}} = - 3.22$; $p = 0.001$; $r_{\text{Cohen}} = 0.65$) și dispoziția afectivă negativă ($z_{\text{Wilcoxon}} = - 2.88$; $p < 0.004$; $r_{\text{Cohen}} = 0.58$).
2. Pentru adolescenții care nu au participat la activitățile programului de intervenție psiho-educativă (grupul de control), nu s-au constatat diferențe semnificative din punct de vedere statistic între rezultatele obținute în etapa *pretest* și cele înregistrate în etapa *posttest*.
3. Impactul pozitiv pe care programul de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului” l-a avut asupra beneficiarilor s-a evidențiat și prin alte achiziții pe care adolescenții din grupul experimental le-au dobândit, așa cum acestea reies din analiza răspunsurilor la chestionarul de *feed-back* administrat la sfârșitul programului. Adolescenții care au participat la program au inclus printre noile achiziții: cunoștințele teoretice și practice despre alcool și efectele nocive ale consumului abuziv, o mai bună înțelegere a situațiilor riscante pentru creșterea fizică, sănătatea mintală și dezvoltarea de-a lungul vieții, cunoașterea propriilor lor resurse și puncte slabe, creșterea încrederii în forțele proprii și a abilității de control a emoțiilor negative, orientarea spre analizarea mai obiectivă a propriilor lor gânduri, emoții, reacții și comportamente, dezvoltarea abilității de gestionare a dificultăților din viața de zi cu zi, depășirea barierelor de comunicare și a timidității în relațiile cu alți adolescenți, îmbunătățirea capacității de exprimare liberă și creativă a propriei lor personalități, deschiderea spre schimbare și afirmarea personală ș.a.

4. Rezultatele programului de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului” au fost foarte satisfăcătoare deoarece, așa cum rezultă și din *feed-back*-ul adolescenților, au prilejuit noi experiențe cognitive, emoționale și interpersonale pe care beneficiarii le-au identificat printre propriile lor nevoi psihologice și educative. Prin volumul, varietatea conținuturilor, *design*-ul, accesibilitatea activităților în raport cu particularitățile dezvoltării la vârsta adolescenței, precum și prin atractivitatea care a răspuns intereselor participanților, programul psiho-educativ derulat a oferit adolescenților numeroase oportunități de auto-analiză mai obiectivă și cuprinzătoare și i-a orientat spre o mai bună înțelegere a riscurilor pe care le implică consumul de alcool și alte substanțe care pot fi dăunătoare sănătății și dezvoltării armonioase.
5. Printre sugestiile pe care adolescenții le-au oferit pentru îmbunătățirea viitoarelor programe de dezvoltare personală se numără utilizarea unei varietăți mai largi de teme și sarcini lucrative, orientarea activităților mai ales spre exersarea abilităților de comunicare și a celor necesare pentru gestionarea problemelor emoționale și comportamentale, intensificarea activităților realizate prin sarcini creative de echipă sau jocuri, creșterea atractivității întâlnirilor de lucru prin integrarea tehnologiilor moderne de informare și comunicare ș.a.

Tabelul 3. Rezumatul datelor comparative obținute în urma derulării programului de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului”

VARIABLE DEPENDENTE	Grup experimental		Grup de control		$U_{\text{Mann-Whitney}}$		z_{Wilcoxon} (pretest vs. posttest)			
	Mdn. – pretest	Mdn. – posttest	Mdn. – pretest	Mdn. – posttest	pretest		Grup experimental		Grup de control	
					z	p	z	p	z	p
1. Reziliență	2.08	2.50	2.33	2.58	- 1.78	0.075	- 3.63	< 0.001	- 1.38	0.167
2. Autoeficacitate	25.00	28.00	24.50	25.00	- 0.26	0.791	- 3.49	< 0.001	- 0.82	0.408
3. Anxietate	13.00	9.00	10.50	9.50	- 2.43	0.015	- 3.22	0.001	- 0.03	0.972
4. Dispoziție afectivă negativă	14.00	10.00	11.50	10.00	- 1.15	0.247	- 2.88	0.004	- 0.64	0.521
5. Percepție riscuri asociate comportamentelor periculoase	2.62	2.50	2.50	2.50	- 0.85	0.396	- 0.97	0.328	- 0.15	0.875
6. Satisfacție față de familie	3.00	3.00	3.78	3.62	- 2.89	0.004	- 1.36	0.172	- 0.37	0.708
7. Satisfacție față de prieteni	4.38	4.61	4.55	4.50	- 0.39	0.692	- 0.62	0.533	- 0.44	0.661
8. Satisfacție față de școală	2.87	3.00	3.43	3.00	- 0.89	0.372	- 1.04	0.300	- 1.41	0.156
9. Satisfacție față de sine	4.07	4.50	4.42	4.39	- 0.99	0.322	- 2.40	0.016	- 1.10	0.920

Notă: Mdn. – mediană

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Analiza teoretico-conceptuală, sinteza constatărilor studiilor care s-au preocupat de problematica consumului de alcool în populația de adolescenți și rezultatele obținute în cercetare au permis formularea următoarelor concluzii generale:

1. Alcoolul este una dintre substanțele psihoactive legale pe care adolescenții le utilizează cel mai frecvent. În comparație cu adulții, aceștia sunt mai predispuși să consume ocazional o cantitate mare de alcool, abuzând de această substanță, mai ales atunci când se află într-un grup cu alți covârșnici și cedează presiunilor acestora, merg la o petrecere unde nu sunt monitorizați și controlați, se simt stresați, triști sau disperați și neajutorați. Această particularitate face ca abuzul de alcool să fie periculos pentru adolescenți, mai ales atunci când este asociat cu utilizarea altor substanțe precum etnobotanicele sau drogurile cu risc ridicat [28, 31].
2. Indiferent de sexul subiectului vulnerabil, precocitatea în ceea ce privește abuzul de alcool reprezintă un factor de risc pentru instalarea dependenței clinice la vârste mai mari, precum și a bine cunoscutelor probleme asociate acestuia [2, 43, 59]. Din acest motiv, considerăm că **determinarea și înțelegerea factorilor de risc pentru abuzul de alcool, precum și identificarea factorilor protectori** reprezintă un pas esențial pentru prevenirea eficientă a răspândirii acestui comportament indezirabil, precum și pentru intervențiile individuale timpurii adresate adolescenților care se confruntă cu probleme personale, familiale sau sociale ce îi predispun spre consumul de substanțe psihoactive în general și, în particular, spre utilizarea alcoolului într-un mod netemperat și periculos [31].
3. Valorificând modelul teoretic comportamentelor problematice (cu risc) în rândul adolescenților, propus de către R. Jessor [32, 33], precum și rezultatele unui corp consistent de studii care s-au preocupat de determinarea cauzelor comportamentelor periculoase (inclusiv consumul de alcool) pentru sănătatea și dezvoltarea pozitivă a adolescenților [11, 34, 57], **am elaborat și testat un model al factorilor de risc și protectori în abuzul de alcool în rândul adolescenților**. Acesta deosebește șase domenii de variabile (caracteristici socio-demografice, trăsături ale personalității, alte caracteristici individuale, variabile atitudinale, variabile sociale, indicatori ai stării de bine) care pot acționa fie ca factori de risc (contribuție predictivă pozitivă) pentru problemele legate de consumul de alcool, fie ca factori de protecție.
4. Datele corelaționale și cele obținute prin efectuarea analizelor de regresie liniară multiplă, respectiv logistică binomială **au confirmat parțial toate ipoteze de lucru formulate în baza modelului factorilor de risc și protectori în abuzul de alcool în rândul adolescenților**. Sexul adolescenților, probabilitatea angajării în comportamente riscante în general, nevrotismul, anxietatea și indisciplina manifestată la școală au fost predictori pozitivi (factori

de risc) ai predispoziției spre abuzul de alcool, în timp ce reziliența, religiozitatea, agreabilitatea, percepția pericolozității comportamentelor riscante și satisfacția față de familie au fost predictorii negativi.

5. Rezultatele studiului constatativ au stat la baza **proiectării și implementării programului de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului”** care a fost desfășurat cu un grup de adolescenți aflați în risc ridicat pentru consumul de alcool problematic. Rezultatele cantitative au oferit suport pentru impactul pozitiv pe care programul l-a avut prin achizițiile pe care beneficiarii le-au realizat. După finalizarea intervenției, adolescenții care au participat la program au obținut scoruri semnificativ mai ridicate pentru reziliență, credința în propria lor eficacitate în general și satisfacția față de sine, respectiv scoruri semnificativ mai scăzute pentru anxietate și dispoziția afectivă negativă.

Problema științifică soluționată în prezenta teză de doctor constă în **determinarea factorilor care explică diferențele individuale în ceea ce privește riscul pentru abuzul de alcool și profilul psiho-socio-comportamental al adolescentului consumator, precum și în elaborarea și implementarea cu succes a programului de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului”** destinat gestionării factorilor negativi care îi predispun pe adolescenți la abuzul de alcool.

În baza rezultatelor obținute, propunem următoarele **recomandări**:

- Metodele psihodiagnostice descrise și administrate pot fi utilizate de către consilieri școlari, diriginți și cadre didactice, psihologi, respectiv părinți în examinarea și evaluarea particularităților cognitive, emoționale, motivaționale, atitudinal-comportamentale și sociale în scopul identificării, consilierii și monitorizării adolescenților vulnerabili la comportamente deviante.
- Programul de intervenție psiho-educativă, destinat gestionării factorilor negativi care îi predispun pe adolescenți la abuzul de alcool, poate fi utilizat de către specialiști în vederea prevenirii tulburărilor emoționale și comportamentale care pot conduce la consumul de alcool problematic.
- Informațiile teoretice și cele aplicative ale lucrării pot fi împărtășite publicului interesat (consilieri școlari, cadre didactice, psihologi, părinți) prin publicarea unui ghid de bune practici.

BIBLIOGRAFIE

1. ACHENBACH, T. M. *Manual for the Youth Self-Report and 1991 Profile*. Burlington, VT: University of Vermont, Department of Psychiatry, 1991, 221 p. ISBN 093-856-509-5.
2. AGUILAR, M. P. O. *et al.* The role of age of onset on problematic alcohol consumption: Artefact or cohort effect? În: *Clínica y Salud*, 2022, vol. 33, no. 1, p. 11-17. ISSN (print) 1130-5274, ISSN (online) 2174-0550.
3. AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing, 2013, 947 p. ISBN 978-089-04-2555-8.
4. ANYAN, F., HJEMDAL, O. Adolescent stress and symptoms of anxiety and depression: resilience explains and differentiates the relationships. În: *Journal of Affective Disorders*, 2016, vol. 203, p. 213-220. ISSN (print) 0165-0327, ISSN (online) 1573-2517.
5. BERNAT, D. H., RESNICK, M. D. Healthy youth development: Science and strategies. În: *Journal of Public Health Management and Practice*, 2006, vol. 12, suppl., p. 10-16. ISSN (print) 1078-4659, ISSN (online) 1550-5022.
6. BERWICK D. M. *et al.* Performance of a five-item mental health screening test. În: *Medical Care*, 1991, vol. 29, no. 2, p. 169-176. ISSN (print) 0025-7079, ISSN (online) 1537-1948.
7. BONINO, S., CATTELINO, E., CIAIRANO, S. *Adolescents and Risk: Behavior, Functions, and Protective Factors*. Milan: Springer-Verlag, 2005, 372 p. ISBN 884-700-290-7.
8. BONNIE, R. J., O'CONNELL, M. E. (Eds.), *Reducing Underage Drinking: A Collective Responsibility*. Washington, DC: The National Academies Press, 2004, 760 p. ISBN 0-309-511-87-9.
9. CAPUTO, A. Comparing theoretical models for the understanding of health-risk behaviour: Towards an integrative model of adolescent alcohol consumption. În: *Europe's Journal of Psychology*, 2020, vol. 16, no. 3, p. 418-436. ISSN (online) 1841-0413.
10. COPĂCEANU, M. Sex, alcool, marijuana și depresie în rândul tinerilor și adolescenților. București: Editura Universitară, 2020, 322 p. ISBN 978-606-28-1157-0.
11. COSTA, F. M., JESSOR, R., TURBIN, M. S. Transition into adolescent problem drinking: The roles of psychosocial risk and protective factors. În: *Journal of Studies on Alcohol*, 1999, vol. 60, no. 4, p. 480-490. ISSN (print) 0096-882X, ISSN (online) 1934-2683.
12. CUTRÍN, O. *et al.* Applicability of the theory of planned Behavior for predicting alcohol use in Spanish early adolescents. În: *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2020, vol. 17, no. 22, Article no. 8539. ISSN (print) 1660-4601, ISSN (online) 1661-7827.
13. DAFINOIU, I. Anxietatea. În: BONCU, Șt., NASTAS, D. (Coord.), *Emoțiile complexe*. Iași: Editura Polirom, 2015, p. 89-98. ISBN 978-973-46-5217-4.
14. DeWIT, D. J., ADLAF, E. M., OFFORD, D. R., OGBORNE, A. C. Age at first alcohol use: A risk factor for the development of alcohol disorders. În: *American Journal of Psychiatry*, 2000, vol. 157, no. 5, p. 745-750. ISSN (print) 0002-953X, ISSN (online) 1535-7228.
15. DRYFOOS, J. G. *Safe Passage: Making It Through Adolescence in a Risky Society – What Parents, Schools, and Communities Can Do*. New York, NY: Oxford University Press, 1998, 304 p. ISBN 978-019-51-3785-9.
16. DUMITRU, I. A. *Consiliere psihopedagogică. Baze teoretice și sugestii practice*. Iași: Editura Polirom, 2008, 332 p. ISBN 978-973-46-0869-0.
17. ELLICKSON, P. L., BELL, R. M. Drug prevention in junior high: A multi-site longitudinal test. În: *Science*, 1990, vol. 247, no. 4948, p. 1299-1305. ISSN (print) 0036-8075, ISSN (online) 1095-9203.
18. FISCHER, L., CORCORAN, K. *Measures for Clinical Practice: A Sourcebook – Volume 1: Couples, family and children* (4th ed.). New York, NY: Oxford University Press, 2007, 688 p. ISBN 978-019-97-7858-4.
19. FITZGERALD, A. *et al.* Dissociable psychosocial profiles of adolescent substance users. În: *PLoS ONE*, 2018, vol. 13, no. 8, Article no. e0202498. ISSN (online) 1932-6203.
20. GARAZ, G. Factori implicați în inițierea consumului de alcool la adolescenți în Republica Moldova. *Buletin de Perinatologie. Revistă Științifico-Practică*, 2014, vol. 4, no. 64, p. 23-26. ISSN (print) 1810-5289.
21. GULLONE, E., MOORE, S. Adolescent risk-taking and the five-factor model of personality. În: *Journal of Adolescence*, 2000, vol. 23, no. 4, p. 393-407. ISSN (print) 0140-1971, ISSN (online) 1095-9254.

22. HAWKINS, J. D., CATALANO, R. F., MILLER, J. Y. Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention. În: *Psychological Bulletin*, 1992, vol. 112, no. 1, p. 64-105. ISSN (print) 0033-2909, ISSN (online) 1939-1455.
23. HORMENU, T., HAGAN, J. E., Jr., SCHACK, T. Predictors of alcohol consumption among in-school adolescents in the Central Region of Ghana: A baseline information for developing cognitive-behavioural interventions. În: *PLoS ONE*, 2018, vol. 13, Article no. e0207093. ISSN (online) 1932-6203.
24. HUBER, S., HUBER, O. W. The Centrality of Religiosity Scale (CRS). În: *Religions*, 2012, vol. 3, no. 3, p. 710-724.
25. HUEBNER, E. S. *Manual for The Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale*. University of South Carolina, Department of Psychology, Columbia, 2001, 8 p. <http://www.artsandsciences.sc.edu> (vizitat 14.01.2019).
26. IONAȘCU, G., Cauzele consumului de alcool la adolescenți. În: *Perspectivile și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației (Vol. VI, Partea a II-a)*. Cahul: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, 2019a, p. 137-140. ISSN (print) 2587-3563, ISSN (online) 2587-3571.
27. IONAȘCU, G., Efectele consumului de alcool. În: ARMAȘU-CANȚÎR, L. (Coord.), *Analele științifice ale doctoranzilor și competitori. Probleme actuale ale științelor umaniste (Vol. XVIII, Partea a III-a)*. Chișinău: Tipografia Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, 2019b, p. 196-208. ISBN 978-997-54-6423-9.
28. IONAȘCU, G., Dezvoltarea psihosocială la adolescenți. Comportamentul deviant al consumatorului de alcool – studiu de caz. În: BRICEAG, S. (Coord.), *Psihologia în mileniul III: provocări și soluții. Materialele conferinței științifice internaționale (25 octombrie 2019)*. Bălți: Tipografia Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2020, p. 152-156. ISBN 978-997-55-0246-7.
29. IONAȘCU, G., Predicții ale comportamentelor de risc la adolescenți. În: BULAI, D., MUȘUNOIU-HOTON, V. (Coord.), *Consilierea psihopedagogică între teorie și practică. Materialele conferinței regionale, ediția a XVIII-a, 17 iunie 2021*. Galați, 2021a, p. 43-53, ISSN (print) 2344-0252.
30. IONAȘCU, G., Dimensiuni ale evaluării personalității adolescenților folosind testul de personalitate *Big Five Inventory*. În: CIORBĂ, C. (Coord.), *Problemele actuale ale științelor umaniste. Analele științifice ale doctoranzilor (Vol. XIX, partea a II-a)*. Chișinău: Tipografia Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, 2021b, p. 234-239, ISBN 978-997-54-6296-9.
31. IONAȘCU, G., GLAVAN, A. Relația dintre anxietate și riscul pentru abuzul de alcool în rândul adolescenților: rolul moderator al suportului sociale din partea familiei. În: *Revista de Psihologie*, 2022, vol. 68, no. 2, p. 111-132. ISSN (print) 0034-8759, ISSN (online) 2344-4665.
32. JESSOR, R. Problem behavior theory, psychosocial development and adolescent problem drinking. În: *British Journal of Addiction*, 1987, vol. 82, no. 4, p. 331-342. ISSN (print) 0952-0481, ISSN (online) 2056-5178.
33. JESSOR, R. Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action. În: *Journal of Adolescent Health*, 1991, vol. 12, no. 8, p. 597-605. ISSN (print) 1054-139X, ISSN (online) 1879-1972.
34. JESSOR, R., COSTA, F. M., KRUEGER, P. M., TURBIN, M. S. A developmental study of heavy episodic drinking among college students: The role of psychosocial and behavioral protective and risk factors. În: *Journal of Studies on Alcohol*, 2006, vol. 67, no. 1, p. 86-94. ISSN (print) 0096-882X, ISSN (online) 1934-2683.
35. JOHN, O. P., DONAHUE, E. M., KENTLE, R. L. *The Big Five Inventory-Versions 4a and 54*. Berkeley, CA: University of California at Berkeley, Institute of Personality and Social Research, 1991.
36. KARAMAN, N. G. Predicting the problem behavior in adolescents. În: *Eurasian Journal of Educational Research*, 2013, vol. 13, no. 52, p. 137-154. ISSN (print) 1302-597X, ISSN (online) 2528-8911.
37. LOTREAN, L. M., KREMERS, S., IONUT, C., De VRIES, H. Gender differences regarding the alcohol-tobacco relationship among Romanian adolescents – longitudinal study. În: *European Journal of Public Health*, 2009, vol. 19, no. 3, p. 285-289. ISSN (print) 1101-1262, ISSN (online) 1464-360X.

38. LUSZCZYNSKA, A., SCHOLZ, U., SCHWARZER, R. The General Self-Efficacy Scale: Multicultural validation studies. În: *The Journal of Psychology*, 2005, vol. 139, no. 5, p. 439-457. ISSN (print) 0022-3980, ISSN (online) 1940-1019.
39. LUTHAR, S. S., CICCETTI, D., BECKER, B. The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. În: *Child Development*, 2000, vol. 71, no. 3, p. 543-562. ISSN (print) 0009-3920, ISSN (online) 1467-8624.
40. MARKEY, C. N., MARKEY, P. M., TINSLEY, B. J. Personality, puberty and preadolescent girls` risky behaviors: Examining the predictive value of the five-factor model of personality. În: *Journal of Research in Personality*, 2003, vol. 37, no. 5, p. 405-419. ISSN (print) 0092-6566, ISSN (online) 1095-7251.
41. MONTI, P. M., COLBY, S. M., O`LEARY, T. A. (Eds.), *Adolescents, Alcohol, and Substance Abuse: Reaching Teens Through Brief Interventions*. New York, NY: Guilford Press, 2001, 350 p. ISBN 978-157-23-0658-5.
42. MYLANT, M., IDE, B., CUEVAS, E., MEEHAN, M. Adolescent children of alcoholics: Vulnerable or resilient? În: *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 2002, vol. 8, no. 2, p. 57-64. ISSN (print) 1078-3903, ISSN (online) 1532-5725.
43. OHANNESSIAN, C. M., FINAN, L. J., SCHULZ, J., HESSELBROCK, V. A long-term longitudinal examination of the effect of early onset of alcohol and drug use on later alcohol abuse. În: *Substance Abuse*, 2015, vol. 36, no. 4, p. 440-444. ISBN (print) 0889-7077, ISSN (online) 1547-0164.
44. PEDERSEN, W., von SOEST, T. Adolescent alcohol use and binge drinking: An 18-year trend study of prevalence and correlates. În: *Alcohol and Alcoholism*, 2015, vol. 50, no. 2, p. 219-225. ISSN (print) 0735-0414, ISSN (online) 1464-3502.
45. PENTZ, M. A. *et al.* A multicommunity trial for primary prevention of adolescent abuse. În: *Journal of the American Medical Association*, 1989, vol. 261, no. 22, p. 3259-3266. ISSN (print) 0098-7484, ISSN (online) 1538-3598.
46. PERRY, C. L. *et al.* Project Northland: Outcomes of a community wide alcohol use prevention program during early adolescence. În: *American Journal of Public Health*, 1996, vol. 86, no. 7, p. 956-965. ISSN (print) 0090-0036, ISSN (online) 1541-0048.
47. REW, L., WONG, J. A systematic review of associations among religiosity/spirituality and adolescent health attitudes and behaviors. În: *Journal of Adolescent Health*, 2006, vol. 38, no. 4, p. 433-442. ISSN (print) 1054-139X, ISSN (online) 1879-1972.
48. ROBU, V. Indisciplina în rândul elevilor de liceu români: prevalență și motivație. În: *Psihologie. Revistă Științifico-Practică*, 2010, nr. 1, p. 27-38. ISSN (print) 1857-2502, ISSN (online) 2537-6276.
49. ROLLAND, J.-P. *L`évaluation de la personnalité. Le modèle en cinq facteurs*. Sprimont: Mardaga, 2004, 248 p. ISBN 978-287-00-9843-1.
50. RUSNAC, S. *Consiliere psihologică în grup. Forme și metode*. Chișinău: Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Departamentul Psihologie și Asistență Socială & Institutul de Formare și Cercetare în Consiliere Psihologică și Psihoterapie, 2005, 113 p. ISBN 997-593-452-8.
51. SIMACHE, D. *Adicția de substanțe*. În: ENEA, V. (Coord.), *Intervenții psihologice în școală. Manualul consilierului școlar*. Iași: Editura Polirom, 2019, p. 476-490. ISBN 978-973-46-6358-3.
52. SMITH, B. W. *et al.* The Brief Resilience Scale: Assessing the ability to bounce back. În: *International Journal of Behavioral Medicine*, 2008, vol. 15, no. 3, p. 194-200. ISSN (print) 1070-5503, ISSN (online) 1532-7558.
53. STEINBERG, L. We know some things: Parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. În: *Journal of Research on Adolescence*, 2001, vol. 11, no. 1, p. 1-19. ISSN (print) 1050-8392, ISSN (online) 1532-7795.
54. THOMAS, B. F. *et al.* *Alcohol – No Ordinary Commodity: Research and Public Policy* (2nd ed.). New York, NY: Oxford University Press, 2010, 320 p. ISBN 978-019-95-5114-9.
55. TROVA, A. C., PAPARRIGOPOULOS, T., LIAPPAS, I., GINIEMI-COCCOSSIS, M. Prevention of alcohol dependence. În: *Psychiatriki*, 2015, vol. 26, no. 2, p. 131-140. ISSN (print) 1105-2333.
56. Van JORIS, H. J., MOLL, M. Adolescent alcohol consumption in Romania: A blueprint for measuring alcohol (mis)use. În: *Revista de Cercetare și Intervenție Socială*, 2012, vol. 37, p. 77-90. ISSN (print) 1583-3410, ISSN (online) 1584-5397.
57. VAZSONYI, A. T. *et al.* Jessor`s problem behavior theory: Cross-national evidence from Hungary, the Netherlands, Slovenia, Spain, Switzerland, Taiwan, Turkey, and the United States. În:

- Developmental Psychology*, 2010, vol. 46, no. 6, p. 1779-1791. ISSN (print) 0012-1649, ISSN (online) 1939-0599.
58. VELLEMAN, R. *How Do Children and Young People Learn About Alcohol: A Major Review of the Literature for the Joseph Rowntree Foundation*. Bath, UK: University of Bath, Department of Psychology, 2009, 324 p. Raport disponibil online la <https://purehost.bath.ac.uk/ws/portalfiles/portal/14032679/> (vizitat 14.12.2022).
 59. WAGNER, F. A., ANTHONY, J. C. From first drug use to drug dependence: Developmental periods of risk for dependence upon marijuana, cocaine, and alcohol. În: *Neuropsychopharmacology*, 2002, vol. 26, no. 4, p. 479-488. ISSN (print) 0893-133X, ISSN (online) 1740-634X.
 60. WEBER, E. U., BLAIS, A.-R., BETZ, N. E. A domain-specific risk-attitude scale: Measuring risk perceptions and risk behaviors. În: *Journal of Behavioral Decision Making*, 2002, vol. 15, no. 4, p. 263-290. ISSN (print) 0894-3257, ISSN (online) 1099-0771.
 61. WEILAND, B. J. *et al.* Resiliency in adolescents at high risk for substance abuse: Flexible adaptation via subthalamic nucleus and linkage to drinking and drug use in early adulthood. În: *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 2012, vol. 36, no. 8, p. 1355-1364. ISSN (print) 0145-6008, ISSN (online) 1530-0277.
 62. WILLIAMS, C. L., PERRY, C. L., FARBAKSH, K., VEBLEN-MORTENSON, S. Project Northland: Comprehensive alcohol use prevention for young adolescents, their parents, schools, peers, and communities. *Journal of Studies on Alcohol*, 1999, vol. 13, suppl., p. 112-124. ISSN (print) 0096-882X, ISSN (online) 1934-2683.
 63. WILLIAMS, P. G., HOLMBECK, G. N., GREENLEY, R. N. Adolescent health psychology. În: *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2002, vol. 70, no. 3, p. 828-842. ISSN (print) 0022-006X, ISSN (online) 1939-2117.
 64. WINDLE, M. Coexisting problems and alcoholic family risk among adolescents. În: *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1994, vol. 708, no. 1, p. 157-164. ISSN (print) 0070-8923, ISSN (online) 1749-6632.
 65. WONG, M. M. *et al.* Behavioral control and resiliency in the onset of alcohol and illicit drug use: A prospective study from preschool to adolescence. În: *Child Development*, 2006, vol. 77, no. 4, p. 1016-1033. ISSN (print) 0009-3920, ISSN (online) 1467-8624.
 66. YAP, M. B. *et al.* Modifiable parenting factors associated with adolescent alcohol misuse: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. În: *Addiction*, 2017, vol. 112, no. 7, p. 1142-1162. ISSN (print) 0965-2140, ISSN (online) 1360-0443.
 67. ZIMET, G. D., DAHLEM, N. W., ZIMET, S. G., FARLEY, G. K. The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. În: *Journal of Personality Assessment*, 1988, vol. 52, no. 1, p. 30-41. ISSN (print) 0022-3891, ISSN (online) 1532-7752.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

A) Articole în reviste științifice recenzate și incluse în baze de date internațională

1. IONAȘCU, G., GLAVAN, A., ROBU, V. The relationship between emotional instability and risk of alcohol abuse among adolescents: The moderating role of predisposition to engage in risky behaviour. În: *EcoSoEn: Științe Economice, Sociale și Inginerești*, 2023a, vol. 6, nr. 1, p. 43-59. Revista (acreditată categoria B) este editată de Universitatea Liberă Internațională din Moldova, ISSN (print) 2587-344X, ISSN (online) 2587-425X. Revista este indexată în CEEOL, DOAJ, IBN, Index Copernicus International, Munich Personal RePEc Archive/MPRA, Academia.edu
2. IONAȘCU, G., ROBU, V. Un model psihosocial al factorilor de risc și protectivi pentru abuzul de alcool în rândul adolescenților. În: *Revista de Psihologie*, 2023b, vol. 69, nr. 1 (în curs de apariție). Revistă acreditată categoria B+, ISSN (print) 0034-8759, ISSN (online) 2344-4665. Revista este indexată în PsycINFO, Index Copernicus International, ERIH+, EBSO, ROAD,OAJI,New Jour și Google Academic
3. IONAȘCU, G. Dimensiuni ale consumului de alcool în rândul adolescenților: studiu de teren. În: *Univers Pedagogic*, 2023c, nr. 1 (77) (în curs de apariție). Revistă acreditată categoria B, ISSN (print) 1811-5470
4. IONAȘCU, G., GLAVAN, A. Relația dintre anxietate și riscul pentru abuzul de alcool în rândul adolescenților: rolul moderator al suportului social din partea familiei. În: *Revista de Psihologie*, 2022a, vol. 68, nr. 2, p. 111-132. Revistă acreditată categoria B+, ISSN (print) 0034-8759, ISSN (online) 2344-4665. Revista este indexată în PsycINFO, Index Copernicus International, ERIH+, EBSO, ROAD,OAJI,New Jour și Google Academic. A se accesa: <https://revistadepsihologie.ipsihologie.ro/>
5. IONAȘCU, G., REPEȘCO, G., GLAVAN, A. Program de intervenție psiho-educativă destinat reducerii riscului pentru abuzul de alcool în rândul adolescenților. În: *Acta et Commentationes, Științe ale Educației*, 2022b, nr. 1 (27), p. 112-119, ISSN (print) 1857-0623, ISSN (online) 2587-3636. doi: 10.36120/2587-3636v27i1.112-119 (revistă categoria B). A se accesa https://revista.ust.md/index.php/acta_educatie

B) Lucrări publicate în volumele manifestărilor științifice internaționale

1. IONAȘCU, G. Consumul de alcool și strategiile de coping la adolescenți. În: JARDAN, V. (Coord.), *Restructurări psihologice în criză. Lucrări conferința APAR (ediția a XVI-a)*. Brașov: Editura APAR, 2021a, p. 210-223. ISBN 978-606-94-5849-5.
2. IONAȘCU, G. Dimensiuni psihosociale, familiale și intervenționale ale alcoolismului. În: GĂLĂȚANU, A., MIU, F. V. (Ed.), *Repere teoretice și bune practice în psihologie*. Galați: Editura Universitară „Danubius”, 2021b, p. 133-148. ISBN 978-606-53-3562-2.
3. IONAȘCU, G. Predicții ale comportamentelor de risc la adolescenți. În: BULAI, D., MUȘUNOIU-HOTON, V. (Coord.), *Consilierea psihopedagogică între teorie și practică. Materialele conferinței regionale, ediția a XVIII-a, 17 iunie 2021*. Galați, 2021c, p. 43-53, ISSN 2344-0252.
4. IONAȘCU, G. Dimensiuni ale evaluării personalității adolescenților folosind testul de personalitate *Big Five Inventory*. În: CIORBĂ, C. (Coord.), *Problemele actuale ale științelor umaniste. Analele științifice ale doctoranzilor (Vol. XIX, Partea a II-a)*. Chișinău: Tipografia Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, 2021d, p. 234-239, ISBN 978-997-54-6296-9.
5. IONAȘCU, G. Teorii și modele explicative ale consumului de alcool. În: *Materialele conferinței republicane a cadrelor didactice, 28-29 februarie 2020 (Vol. V – Psihopedagogie și management educațional)*. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2020a, p. 84-89. ISBN 978-997-57-6302-8.
6. IONAȘCU, G. Consumul de alcool în cercetări din România, Republica Moldova și la nivel internațional. În: CORNEA, S. (Coord.), *Perspectivile și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației (Vol. VII, Partea a II-a)*. Cahul: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul – Tipografia „Centrografic”, 2020b, p. 144-155. ISBN 978-997-58-8061-9.
7. IONAȘCU, G. Dezvoltarea psihosocială la adolescenți. Comportamentul deviant al consumatorului de alcool – studiu de caz. În: BRICEAG, S. (Coord.), *Psihologia în mileniul III: provocări și soluții. Materialele conferinței științifice internaționale (25 octombrie 2019)*. Bălți: Tipografia Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2020c, p. 152-156. ISBN 978-997-55-0246-7.
8. IONAȘCU, G. Cauzele consumului de alcool la adolescenți. În: *Perspectivile și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației (Vol. VI, Partea a II-a)*. Cahul: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, 2019a, p. 137-140. ISSN (print) 2587-3563, ISSN (online) 2587-3571.
9. IONAȘCU, G. Efectele consumului de alcool În: ARMAȘU-CANȚÎR, L. (Coord.), *Analele științifice ale doctoranzilor și competitori. Probleme actuale ale științelor umaniste (Vol. XVIII, Partea a III-a)*. Chișinău: Tipografia Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, 2019b, p. 196-208. ISBN 978-997-54-6423-9.

ADNOTARE

Ionașcu Grigore, „Dimensiuni psiho-socio-comportamentale ale consumului de alcool în adolescență”. Teză de doctor în psihologie, Chișinău, 2023

Structura tezei. adnotări, introducere, trei capitole, concluziile generale și recomandări, bibliografia (396 surse), 14 anexe, 153 pagini text de bază, 15 tabele și 8 figuri. Rezultatele cercetării au fost publicate în 14 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: comportamente cu risc, adolescenți, consum de alcool, dimensiuni psiho-socio-comportamentale, factori de risc, factori protectivi, program de intervenție psiho-educativă.

Scopul cercetării: fundamentarea teoretică și testarea modelului factorilor de risc și protectori în abuzul de alcool, în vederea valorificării acestuia pentru elaborarea și experimentarea unui program de intervenție psiho-educativă care urmărește diminuarea vulnerabilității în ceea ce privește consumul de alcool în rândul adolescenților prin optimizarea funcționării psihosociale, creșterea stării de bine și îmbunătățirea rezilienței în confruntarea cu provocările vârstei și solicitările adverse de zi cu zi.

Obiectivele cercetării: aplicarea metodologiei științifice pentru cercetarea dimensiunilor psiho-socio-comportamentale ale abuzului de alcool în rândul adolescenților, în vederea elaborării și testării unui model ipotetico-conceptual al factorilor de risc și protectori; implementarea și evaluarea impactului unui program de intervenție psiho-educativă destinat creșterii rezilienței în rândul adolescenților și reducerii riscului pentru abuzul de alcool; identificarea direcțiilor pentru viitoare cercetări teoretice și empirice, precum și elaborarea unor recomandări practice.

Noutatea și originalitatea științifică: proiectarea și punerea în practică a unei platforme epistemico-empirice inedite cu referire la reducerea riscului pentru abuzul de alcool a adolescenților; teza oferă o viziune unitară asupra condițiilor și metodelor care fac posibilă utilizarea programului de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului” prin optimizarea funcționării psihosociale a adolescenților, creșterea stării de bine și îmbunătățirea rezilienței în confruntarea cu diverse contexte situaționale sau evenimentele de viață adverse.

Problema științifică soluționată constă în determinarea factorilor care explică diferențele individuale în ceea ce privește riscul pentru abuzul de alcool și profilul psiho-socio-comportamental al adolescentului consumator, precum și în elaborarea și implementarea cu succes a programului de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului” destinat gestionării factorilor negativi care îi predispun pe adolescenți la abuzul de alcool.

Semnificația teoretică: elaborarea și punerea în aplicare a unei ecuații epistemico-empirice unitare care completează preocupările cercetătorilor din diverse domenii interdisciplinare orientate spre îmbunătățirea cunoașterii efectelor pe care utilizarea problematică a alcoolului le are asupra dezvoltării globale a adolescenților; rezultatele cercetărilor se înscriu în spectrul obiectivelor de bază ale științei psihologice contemporane, punând în ordinea de zi o problemă de actualitate și oferind o variantă originală de soluționare a acesteia.

Valoarea aplicativă a lucrării: utilizarea rezultatelor în cercetarea care contribuie la extinderea granițelor empirice cu referire la predictorii riscului pentru abuzul de alcool la adolescenți; în activitatea de consiliere psiho-educativă la diferite niveluri de intervenție; la elaborarea altor programe de consiliere psiho-educativă adresate adolescenților; în contextul formării inițiale și continue a specialiștilor din domeniul vizat.

Implementarea rezultatelor științifice: elaborarea și implementarea programului de intervenție psiho-educativă „Capcanele alcoolului”; elaborarea și publicarea a 5 articole în reviste de specialitate și a 9 comunicări sau/și teze în volumele întrunirilor cu caracter științific; proiectarea și realizarea cu profesori și consilieri școlari din România a atelierelor de lucru focalizate pe problematica comportamentelor cu risc pentru sănătatea și dezvoltarea adolescenților; formarea cadrelor didactice și manageriale din învățământul liceal cu privire la abuzul de alcool în rândul adolescenților.

АННОТАЦИЯ

Ионашку Григоре. Психосоциально-поведенческие аспекты употребления алкоголя в подростковом возрасте. Диссертация на соискание ученой степени доктора психологии. Кишинев, 2023

Структура диссертации: аннотации, список сокращений, введение, три главы, общие выводы, рекомендации, библиография насчитывает 396 источников, 14 приложений, 153 страниц основного текста, 8 рисунков, 14 таблиц.

Ключевые слова: рискованное поведение, подростки, употребление алкоголя, факторы риска, защитные факторы, программа психолого-педагогического воздействия.

Цель исследования: теоретическое обоснование и апробация модели факторов риска и защитных факторов при злоупотреблении алкоголем, с целью ее использования для разработки и апробации программы психолого-педагогического вмешательства, направленной на снижение уязвимости с точки зрения употребления алкоголя подростками, путем оптимизации психосоциального функционирования.

Задачи исследования: применение научной методологии исследования психосоциально-поведенческих аспектов злоупотребления алкоголем среди подростков с целью разработки и апробации гипотетико-концептуальной модели факторов риска и защитных факторов; осуществление и оценка воздействия программы психолого-педагогического вмешательства, направленной на повышение устойчивости подростков и снижение риска злоупотребления алкоголем; определение направлений будущих теоретических и эмпирических исследований, разработка практических рекомендаций.

Научная новизна и оригинальность: разработка и внедрение новой эпистемико-эмпирической платформы в отношении снижения риска злоупотребления алкоголем подростками; предлагается единое видение условий и методов, позволяющих использовать программу психолого-педагогической интервенции «Алкогольные ловушки» с целью оптимизации психосоциального функционирования подростков.

Решение научной проблемы заключается в определении факторов, объясняющих индивидуальные различия с точки зрения риска злоупотребления алкоголем и психосоциально-поведенческого профиля подростка-потребителя, а также в успешной разработке и реализации психообразовательной интервенционной программы, направленной на управление негативными факторами, предрасполагающими подростков к злоупотреблению алкоголем.

Теоретическая значимость: разработка и реализация единого эпистемико-эмпирического уравнения, которое дополняет интересы исследователей из различных междисциплинарных областей, направленных на улучшение знаний о влиянии проблемного употребления алкоголя на общее развитие подростков; результаты исследования укладываются в рамки основных задач современной психологической науки, предлагая оригинальное решение.

Практическая значимость: использование результатов исследований в деятельности психолого-педагогического консультирования; в разработке других программ психолого-педагогического консультирования подростков; в рамках начальной и непрерывной подготовки специалистов в соответствующей области.

Внедрение научных результатов: Результаты теоретико-экспериментального исследования были внедрены в процессе обучения и подготовки студентов, мастерантов и докторантов по дисциплинам «Психология развития», «Психология личности», на факультетах психологии в вузах и на факультетах повышения квалификации, а также в рамках образовательных курсов и научно-методических семинаров с участием психологов, школьных консультантов и дидактических кадров.

ANNOTATION

Ionașcu Grigore, “Psychological, social and behavioral dimensions of alcohol consumption in adolescence”. PhD thesis in psychology, Chisinau, 2023

Structure of thesis. annotations, introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, list of references (396 sources), 14 appendices, 153 pages of basic text, 15 tables and 8 figures. The findings are published in 14 scientific papers.

Keywords: risk behaviors, adolescents, alcohol consumption, psychological, social and behavioral dimensions, risk factors, protective factors, psycho-educational intervention.

The purpose of the research: theoretical foundation and testing of the model of risk and protective factors in alcohol abuse; using this model for the development and experimentation of a psycho-educational intervention program aimed at reducing vulnerability in terms of alcohol consumption among adolescents; optimizing psychosocial functioning, increasing well-being and improving resilience in the face of age challenges and adverse day-to-day demands.

Research objectives: the application of the scientific methodology for researching the psycho-socio-behavioral dimensions of alcohol abuse among adolescents, in order to develop and test a hypothetical-conceptual model of risk and protective factors; implementing and evaluating the impact of a psycho-educational intervention program aimed at increasing resilience among adolescents and reducing the risk for alcohol abuse; identifying directions for future theoretical and empirical research, as well as developing practical recommendations.

Scientific novelty and originality: the design and implementation of a novel epistemic-empirical platform with reference to reducing the risk of adolescent alcohol abuse; the thesis offers a unified vision of the conditions and methods that make it possible to use the psycho-educational intervention program “Alcohol Traps” by optimizing the psychosocial functioning of adolescents, increasing well-being and improving resilience in the face of various situational contexts or adverse life events.

The scientific problem solved consists in determining the factors that explain the individual differences in terms of the risk for alcohol abuse and the psycho-socio-behavioral profile of the adolescent consumer, as well as in the successful development and implementation of the psycho-educational intervention program “Alcohol Traps” aimed at managing the negative factors that predispose teenagers to alcohol abuse.

Theoretical significance: the development and implementation of a unitary epistemic-empirical equation that complements the concerns of researchers from various interdisciplinary fields aimed at improving the knowledge of the effects that problematic alcohol use has on the overall development of adolescents; the research findings are part of the spectrum of the basic objectives of contemporary psychological science, putting a current issue on the agenda and offering an original way to solve it.

The applicative value of the thesis: the use of results in research that contributes to the expansion of empirical boundaries with reference to risk predictors for adolescent alcohol abuse; in the activity of psycho-educational counseling at different levels of intervention; to the development of other psycho-educational counseling programs addressed to adolescents; in the context of the initial and continuous training of specialists in the relevant field.

Implementation of the scientific results. The results of the theoretical experimental research have been implemented in the didactic process of students’ training within the disciplines of development psychology, personality psychology, psychology of affectivity and regulatory process, of master and doctoral students at the faculties of psychology from the higher education institutions and within the courses of permanent training and scientific – methodic seminars with psychologists, school advisers and professors.

GRIGORE IONAȘCU

**DIMENSIUNI PSIHO-SOCIO-COMPORTAMENTALE ALE
CONSUMULUI DE ALCOOL ÎN ADOLESCENȚĂ**

**Specialitatea: 511.02 – PSIHOLOGIA DEZVOLTĂRII ȘI PSIHOLOGIE
EDUCAȚIONALĂ**

Rezumatul tezei de doctor în psihologie

Aprobat spre tipar: data	Formatul hârtiei 60×84 1/16
Hârtie ofset. Tipar ofset.	Tiraj 40 exemplare
Coli de tipar.: ...	Comanda nr.

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”,
Str. Ion Creangă, Nr. 1, Chișinău, Republica Moldova, MD-2069